

SOSYAL HİZMET

1992'YE GİRE
sosyal Hizmet'in 2. yılı 5. say
abildik. Temelde ekonomik gu
olayı tüm okuyuculardan özür diliyor
conularda olduğu gibi yine dayanışma
bilinci içindeyiz. Bu anlamda meslek ör
za sahip çıkarmayı sürdürmek zorundayız.
esiz olarak çıkarma umudu ve çabası için
umuzun daha katılımcı bir tutum sergilemesi
Değerli okurlar? Bildiğiniz gibi, yayın poli
a başladığı günden bugüne, yayın poli
ır. Bir yandan sosyal hizmet m
kalar, akademik yazı
tuda dergimizin, i
anmasını istedi
yoruz. manla

YIL:2 SAYI:5 TEMMUZ / AĞUSTOS / EYLÜL 1991
SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ YAYINI

1992'YE GİRERKEN.....	1
BASIN AÇIKLAMASI:	
"Çocuklar Medyalararası Savaşın Aracı Olmamalıdır".....	3
MECLİS BÜTÇE GÖRÜŞMELERİNDEN.....	4
DEVLET BAKANİ SAYIN GÜLER İLERİ'YE AÇIK MEKTUP.....	12
SHP DENİZLİ MİLLETVEKİLİ SAYIN ADNAN KESKİN'E AÇIK MEKTUP.....	14
BİR PANELİN ARDINDAN "Korunmaya Muhtaç Çocuklara Verilen Hizmetlerin Değerlendirilmesi" - ZÜHAL ARNAZ.....	16
KOMİSYONLARIMIZ İLK MEYVALARINI VERDİ:	
"Suçluluk ve Islah Hizmetleri Komisyonu Raporu".....	22
TIBBİ SOSYAL HİZMET KOMİSYONU RAPORU.....	30
ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN OLUŞUMUNDA AİLE ETMENİ - TURGUT ERBASAN.....	34
SAĞLIK MESLEK LİSELERİ ÖĞRENCİLERİNE GÖTÜRÜLECEK PSİKOLOJİK YARDIM VE DANIŞMANLIK HİZMETLERİ ÇETİN BOZKAYA - ZEYNEP TÜRÜTGEN.....	38
"KADIN VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI" KURULURKEN KASIM KARATAŞ.....	42
HABERLER.....	44

SOSYAL HİZMET

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ YAYINI ÜCRETSİZ DAĞITILIR

ÜÇ AYDA BİR YAYINLANIR YIL : 2 SAYI : 5 Temmuz/Ağustos/Eylül 1991

Sahibi : Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Adına
Bülent İLİK Genel Başkan

Sorumlu Yazı İşleri Müd.: Selçuk KARACIK Genel Sekreter

Yazışma Adresi : Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
Fevzi Çakmak 2. Sokak 31/19 Yenışehir/ANKARA

Hesap Numarası : T. Vakıflar Bankası Keçiören Şubesi 40-40010-3
T. Garanti Bankası Necatibey Şubesi 6200480-9

Posta Çeki Hesabı : 522 177

Dizgi: VOLKAN MATBAACILIK — 231 95 96

Baskı: ŞAHİN MATBAASI — 433 11 50

OKURLARIMIZLA

1992'YE GİRERKEN...

Dergimiz "Sosyal Hizmet" in 2. yılı 1. ve 2. sayılarını belli bir gecikmeyle de olsa çıkarabildik. Temelde ekonomik güçlüklerle dayalı bu gecikmeden dolayı tüm okuyuculardan özür diliyoruz. Bu güçlüklerin de başka konularda olduğu gibi yine dayanışma içinde çözülebileceğinin bilinci içindeyiz. Bu anlamda meslek örgütü ve yayın organımıza sahip çıkmayı sürdürmek zorundayız. Gelecek sayıları gecikmesiz olarak çıkarma umudu ve çabası içinde, bütün meslektaşlarımızın daha katılımcı bir tutum sergilemesini diliyoruz.

Değerli okurlar? Bildiğiniz gibi, dergimiz "Sosyal Hizmet", yayın yaşamına başladığı günden bugüne, yayın politikasını iki temel odağa oturtmaktadır. Bir yandan sosyal hizmet mesleği ve sosyal hizmetlerin yaşadığı güncel sorunlar ele alınmaya bir yandan da mesleki konularda daha kalıcı, akademik yazılara yer verilmeye çalışılmaktadır. Bu doğrultuda dergimizin, içerik ve biçimi konusundaki önerileriniz ve yayınlanmasını istediğiniz çalışmalarla gelişeceği inancımızı paylaşmak istiyoruz.

1991, Sosyal hizmet uzmanları için oldukça hareketli geçti. 20 Ekim Genel seçimleri önerisinde ANAP yönetiminde meydana gelen değişikliklere paralel olarak SHÇEK yönetiminde de bazı değişiklikler oldu. Ancak bu değişiklikler, sosyal hizmet uzmanlarının beklentilerini karşılayacak sonuçları doğurmaktan uzaktı.

20 Ekim Genel Seçimleri, ülkemizde, her bakımdan yaşamsal önem taşıyan bir dönüm noktası olarak görüldü. Seçimlerin üzerinden yaklaşık üç ay, DYP-SHP koalisyonunun oluşumundan bu yana ise yaklaşık iki aylık bir dönem geride kaldı. Yılların birikimiyle kaba- ran beklentiler yeni yönetime çok ciddi sorumluluklar yüklemektedir.

SHÇEK, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, ileride bir hizmet bakanlığına dönüştürülmek üzere Devlet Bakanı Sayın Güler İleri'nin sorumluluğuna verildi. Sosyal hizmet uzmanları, yıllardır uğradıkları haksızlıkların bu dönemde sona ereceği umuduyla yeni yönetime her türlü desteği vereceğini değişik ortamlarda defalarca dile getirdiler. Şimdi yapılması gereken ve beklenen, yükselen umutlar hayal kırıklığına dönüşmeden, çağdaş bir yönetim ve hizmet anlayışını bu kurumlara yerleştirmektir.

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği etkinliklerini, üyelerinden aldığı güce dayanarak sürdürmektedir. Henüz üyemiz olmayan birçok meslektaşımız olmakla birlikte üye sayımız hızla artmaktadır. Özellikle geçtiğimiz dönem örgütlülüğün sağladığı yararları bir kez daha kanıtlamıştır. Tüm sosyal hizmet uzmanlarını, demokratik bir meslek örgütü olan Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinde örgütlenmeye çağırıyor ve bekliyoruz.

Derneğimiz yürüttüğü tüm çalışmalarına mali kaynağı, üye ödentisi ve bağışlardan almaktadır. Artan sorumluluğumuzu hızla yerine getirebilmek ve daha etkili çalışmalar ortaya koyabilmek için, özellikle ekonomik sorunların yarattığı engelleri aşmak zorundayız. Dergimizi gecikmeden, daha kapsamlı ve daha sık aralıklarla çıkarabilmek, bir dernek merkezi oluşturabilmek vb. hedefleri ancak üye sayımızı daha arttırarak, üye ödentilerini eksiksiz ödeyerek, bağış ve gelir getirici etkinliklere ağırlık vererek çözümleyebiliriz.

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin taşra şubelerinin kurulması, hem tüzüğün yasama geçirilmesi hem de örgütlülüğün yaygınlaştırılması için gereklidir. Bu doğrultuda, İstanbul ve İzmir merkez olmak üzere çevre illeri de kapsayan şube örgütlenmeleri, meslektaşlarımızın yoğun çabasıyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. En kısa zamanda bu iki büyük kent ve çevre illerindeki kuruluş sürecinin tamamlanacağını umuyoruz. Diğer illerdeki sosyal hizmet uzmanlarının da tek il (o ildeki SHU sayısı 20'yi geçiyorsa) ya da yakın birkaç ili kapsayacak şekilde şube oluşumu için harekete geçmelerini ve Genel Merkezle iletişim kurmalarını bekliyoruz.

Derneğimiz taşra örgütlenmeleriyle yaygınlaştırmaya çalıştığı örgütlenme çabalarını, uluslararası düzeyde de sürdürmeyi amaçlamaktadır. Bildiğiniz gibi Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW = International Federation of Social Workers) ulusal düzeydeki sosyal hizmet uzmanları örgütlenmelerinin uluslararası platformda temsil edildikleri bir üst örgütlenmedir. Derneğimiz bu Federasyona üyelik için gerekli koşulları ve prosedürü araştırmakta ve bu doğrultuda girişimlerini sürdürmektedir.

Geçen sayımızda da belirttiğimiz, kamu çalışanlarının sendikal örgütlenme sorunu toplumun gündemine daha ağırlıklı olarak girmiştir. Yeni Hükümetin ortakları olan siyasal partilerin bu konuda seçim öncesinde verdikleri sözler ve Hükümetin oluşumundan sonra da sürdürdükleri olumlu hava, kamu çalışanlarını umutlu bir beklenti içine sokmuştur. Ülkemiz pratiğinden çıkardığımız sonuç sendikal örgütlenmenin sektörel bazda gerçekleştirilmiştir. Bugün eğitim, sağlık, maliye, yerel yönetimler ve tarım... sektörlerinde çalışanlar, sendikal örgütlenme konusunda ciddi deneyimler kazanmışlardır. Sosyal hizmetler çalışanlarında (SHÇEK, Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Sos. Yard. ve Day. Vakıfları, Kızılay ve diğer gönüllü sosyal hizmet kuruluşlarında ücretli çalışanlar...) bu konuda zaman yitirmeden harekete geçmesinde sayısız yararlar vardır. SHU Derneği olarak biz, bazı ön çalışmaları başlattık ve bu sürecin her aşamasında desteğimizi sürdüreceğiz. Ancak daha çok ve daha aktif katılımın gereği ortadadır.

Çağdaş demokratik, laik ve refah içinde bir Türkiye yaratmak için bu yapıya payımıza düşen harcı koymak zorundayız. Bu umudun heyecanı içinde halkımızın, bizden hizmet bekleyen müracaatçı gruplarımızın, tüm sosyal hizmetler çalışanlarının ve meslektaşlarımızın yeni yılını kutlarız.

BASIN AÇIKLAMASI

"ÇOCUKLAR MEDYALARARASI SAVAŞIN ARACI YAPILMAMALIDIR"

Günümüzde korunmaya muhtaç çocuklar, sokak çocukları, suçlu çocuklar... toplumun ve basın yayın organlarının özel ilgi gösterdiği konuların başında gelmektedir. Bu konuları işleyen bir gazete haberinin, bir televizyon programının toplum üzerindeki etkisi bilinmemektedir.

Çocuk sorunlarının kitle iletişim araçlarında ele alınması, bu sorunların çözümüne önemli katkılar sağlayabilir. Ancak bunun temel koşulu, konunun bilinçli bir şekilde ele alınması ve bu alandaki uzman kişilerle işbirliği yapılmasıdır. yalnızca duygu sömürüsü temeline oturtulan bir ele alış, çocuklar için yararlı değil aksine zararlı olmaktadır. Basın yayın organlarında bu sorunlar işlenirken çocukların damgalanmasına yol açacak ifadeler, onların açık kimliklerinin sergilenmesi, çocuklar üzerinde yaşamboyu silinmesi olanaksız izler bırakmaktadır.

Örneğin program yapımcıları kendi muhabirlerinin yada görüştükleri "baharat imalatçıları" yüzlerini saklamakta, buna karşın 10-18 yaş arasındaki çocukları suçlu, soyguncu gibi hem de birkaç kez göstermekten çekinmemektedirler. Kuşkusuz, çocuklara yönelik olumsuzlukları, kötü davranışları onaylamak olanaksızdır. Bu tür davranış içinde olan kişiler ister ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının yönetici yada çalışanları, ister toplumun diğer kesimlerinden olsunlar, bu davranışlarının hesabını vermelidirler. Hele yönetimdeki aksaklıklardan kaynaklanan olumsuzlukların sorumluları toplumun vicdanına kulak vermeli, kendi reklamlarını yapmaktan veya yaptırımdan vazgeçmelidirler.

Yönetim hatalarının acısı çocuklardan hiçbir şekilde çıkarılmamalıdır. Şurası unutulmamalıdır ki, çocuklarla yapılan çalışmalarda "gizlilik ilkesi" temel bir ilkedir.

Suç işleyen bir çocuk televizyona çıkmanın, "meşhur olmanın" çekici etkisi altında, bu olayın kendi yaşamını uzun vadede nasıl etkileyeceğini bilmeyebilir. Bu nedenle, çocuğun onayı olsa bile, onu toplum önünde küçük

düşüren, suç yada kusurunu göstererek teşhir eden yayınlara izin verilmemelidir.

Ne yazık ki ülkemizde gerek korunmaya muhtaç çocuklar, gerek sokak çocukları ve gerekse suçlu çocuklar hakkında, başta TRT olmak üzere basın yayın organlarında sık sık olumsuz yayın yapılmaktadır. Özellikle bazı yapımlarda, çocukları etiketleyen, istismar eden bölümlerin yer aldığı üzüntüyle görülmektedir.

Bunlara örnek olarak, 21.5.1991 tarihinde yayınlanan "Perde Arkası" programı ve "Tele-Vizyon" adlı programın son haftalardaki yayınları gösterilebilir.

Perde Arkası programında korunmaya muhtaç çocuklar kamuoyuna adeta "gayri meşru çocuklar" olarak tanıtılmış, Tele-Vizyon programında ise "suçlu çocuklar" olarak gösterilmişlerdir. Ayrıca son örnekte çocuklar medyalararası (TRT ve Star 1) çatışmanın aracı haline getirilmişlerdir.

Hangi amaçla olursa olsun çocukların basın yayın organları aracılığıyla duygusal olarak istismar edilmesi onaylanacak bir davranış değildir. Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunun 40. maddesi, suç işlemiş çocukların suçları hakkında her türlü yayını yasaklamakta ve bu yasağa aykırı hareket edenler için çeşitli yaptırımlar öngörmektedir. Buna karşın, değil suç işleyen çocuğun teşhiri, çocukların bir oranda suça özendirilmesi olayları bile ekranları günlerce meşgul etmektedir.

Bu bir suçtur.

Bu suçun işlenmesine daha fazla seyirci kalınmamalıdır.

Çocuklara yönelik her türlü ihmali ve istismarı şiddetle kınadığımızı kamuoyuna duyuruyoruz.

Saygılarımızla

Çocuk İstismarını ve İhmali Önleme Derneği
Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi

Meclis Bütçe Görüşmelerinden

SHÇEK Bütçe Meclis Görüşmelerinden

BAŞKAN: Efendim, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüyle ilgili Sayın Bakana söz veriyorum. Buyrun efendim.

DEVLET BAKANİ GÜLER İLERİ (Tokat): Sayın Başkan, Sayın Divan ve Komisyon üyeleri, sayın bakanlar ve milletvekili arkadaşlarım, değerli bürokratlar, TRT ve basın değerli üyeleri; konuşmama, öncelikle kurumuma yöneltilen eleştirilere cevap vererek başlamak istiyorum. Daha sonra 1992 yılında yapmayı planladığımız çalışmalarını anlatacağım. Vereceğim yanıtlar içerisinde, bazı arkadaşlarımızın konuşmalarına ilişkin cevaplar olacağı için bunlara ayrıca cevap vermeyeceğim. Bunların dışında unutma sonucu yanıt veremediğim olursa, kendilerine yazılı yanıt vermeye hazırım.

Sayın Serdaroğlu'nun sorusuna cevabım; göreve geldiğimde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna ilişkin gözlemim, Sayın Serdaroğlu'nun da ifade ettiği gibi, korunmaya muhtaç çocuklara, özürülere ve yaşlılara yeterince hizmet gitmediğidir. Gerçekten de uzman olmayan kadrolarla bir röntgen teknisyeni ile bir arkeolog ile bir küşat memuru ile bu hizmetleri götürmek zordur. Bu dönemde uzman kadro ile çalışmak ve verilen hizmetin niteliğini değiştirmek suretiyle hizmette verimi artıracacağız, bakılan sayısını çoğaltacağız. Bu, kurum hizmetine ihtiyacı olanı kurumda bakmak, aile hizmetine ihtiyacı olanı maddi açıdan desteklemek suretiyle öz aileleri yanında bakmak suretiyle olacaktır. Tabii bununla birlikte kapasite artırıcı çalışmalar da mevcuttur. 1992 yılı programında sadece zihinsel özürülere ve bakıma muhtaç yaşlılar için 4 yeni kuruluş açılışa hazır hale getirilmiştir. 18

yeni kuruluş için DPT'ye teklifte bulunulmuştur.

Korunmaya muhtaç çocuklar için 15 yeni kuruluş açılmak üzeredir. 1100 kapasiteli Saray Sosyal Hizmetler Merkezi tamamen özürülere yönelik büyük bir rehabilitasyon merkezine dönüştürülecektir. Kuruma ait arsalarda sadece hizmet veren kurum yapımı için kullanılacaktır.

Sayın Maruflu'nun sorularına cevabım; sayın milletvekilim, sosyal hizmetler alanında yapmış olduğumuz önerileri candan destekliyor, ilginizden dolayı teşekkür ediyorum. Konuya ilişkin bizim tespitlerimizle sayın Milletvekilinin tespitleri aşağı yukarı aynıdır. 1992 yılından başlamak üzere önümüzdeki yıllarda 6 huzurevi hizmete açılacak, ayrıca Ankara'dan başlamak üzere büyük kentlerde yaşlıların boş vakitlerini değerlendirebilecekleri yaşlı merkezleri açılacaktır. Ayrıca, korunmaya muhtaç çocuklara yönelik sosyal hizmetlere aileden başlanacak, bu çocukların öncelikle ailelerinin yanında ekonomik destek verilerek bakımları sağlanacaktır.

Sosyal hizmetler, dünyada olduğu gibi ülkemizde de çok özel bir alan olup, bu alanda yetişmiş, eğitim görmüş meslek elemanlarınca hizmetin yürütülmesi, hizmetin kalitesini yükseltecektir. Ancak, sayın milletvekillerinin de belirttiği gibi, son yıllarda izlenen yanlış politikalar sonucu zaten az sayıda olan sosyal hizmet uzmanlarından gereğince yararlanılamamıştır. Son derece özveri içinde çalışan bu meslek grubu kuruluşlardan ve merkezden çeşitli nedenlerle uzaklaştırılarak, onların yerine, tümüyle sosyal hizmet uzmanlığıyla ilgisi olmayan kişilere çocuklarımız, gençlerimiz ve yaşlıla-

rumuz emanet edilmiştir. Bu nedenle de son yıllarda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, sürekli olarak basının gündeminde kalmış ve götürülen hizmetin itibarı sarsılmıştır.

Ancak, göreve geldiğimizden beri bu meslek grubunun hizmet üzerindeki etkinliğinden yararlanmak için merkez ve kuruluşlarda başta yönetim kademesinde olmak üzere sosyal hizmet uzmanları göreve getirilmiş, Sosyal Hizmet ve Çocuk Esirgeme Kurumunda sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişim uzmanı gibi meslek elemanlarının sayısını yükseltebilmek için yeni kadrolar alınmıştır. Uzman personel sayısının çoğaltılmasıyla birlikte zaman içinde hizmette iyileşme olacağı kuşkusuzdur.

Sayın Öztürk'ün sorularına cevabım: Sayın Milletvekilim, açıklamalarınıza teşekkür ediyorum. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun her yönüyle yeniden bir yapılanmaya ihtiyacı vardır. Göreve geldiğimizden itibaren bu konunun üzerine ciddiyetle gidilmiş, mevcut duruma ilişkin bir envanter çıkarılarak eksiklikler ve ihtiyaçlar tespit edilmiştir. Korunmaya, bakıma muhtaç insanlarımızı götürülen hizmetler sistem, teşkilat ve insan boyutunda yeniden düzenlenerek ülkemizin ihtiyaçlarına yönelik yeni hizmet modellerinin uygulanmasına başlanacaktır. Özellikle korunmaya muhtaç çocuk ve gençlerin yurt ve yuvalardan ziyade maddi açıdan desteklenerek kendi öz ailelerinin yanında bakımlarının sağlanması tercih edilen bir sistemdir. Personelin dengeli dağılımını ve görevin niteliğine uygun personel seçimini sağlamak ve her türlü politik tasarruflardan uzaklaştırmak amacıyla standart kadro yönetimiyle atama ve yer değiştirme yönetmeliği hazırlanmaktadır.

Sayın Melih Gökçek'in gündeme getirdiği konular tamamen gerçek dışı-

dır. Mensubu bulunduğu eski partisi tarafından birçok partizanca eylemler yapması, hem Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunu, hem partisini yıpratması nedeniyle görevden alınmasıyla birlikte, geçen süre ile bizim göreve gelmemiz arasında geçen sürede yapılan icraatları birbiriyle karıştırmaktadır.

Korunmaya muhtaç çocuk ve gençlerin gerek basın, gerek televizyon kanalıyla istismar edilmesini savunan Sayın Gökçek, görevde kaldığı süre içinde çocuklarla ilgili yaptığı istismarları ne çabuk unutmuştur. Şimdi, sizlere yansıyan ve tekzip edilmeyen bir gerçeği anlatıyorum.

Sayın Gökçek yine ne çabuk unutmuştur ki, yetiştirme yurtlarımızdaki gençlerimizi ve kendi yandaşı görevlileri Anavatan Partisinin son kongresi öncesinde parti merkezine göndererek, daha sonra parti başkanı ve Başbakan olan Sayın Mesut Yılmaz'ı yuhalatmıştır ve bu son davranışı onun görevden alınmasına neden olmuştur.

Sayın Gökçek, personel tayin etmeyi değil, ama personeli sürgüne göndermeyi çok iyi bilmektedir. Sürgüne gönderdiği ve Yüce Türk Adaleti aracılığıyla görevlerine iade edilen personeli kaç kez tayin ettiği ve sırf göreve başlatmamak amacıyla Siirt'in dağlarındaki, şu anda soruşturması sürdürülen uydurma bir anket uygulaması için yüzlerce personeli çoluk çocuğundan ayırdığını çok iyi bilmektedir.

Edirne'den Kars'a kadar tüm sosyal hizmet kuruluşlarını 100 milyarı geçkin onarım ve inşaatlarının neden tek merkezinden ve sadece birkaç şirkete ihale etmesinin mantığını sizlere bırakıyorum.

Gelelim Sayın Gökçek'in ileri sürdüğü iddialara.

50 inci Yıl Yetiştirme Yurdu Korunmaya muhtaç çocuklara bakım ve hizmet veren bir kuruluştur ve spor tesislerinden gençler yararlanmaktadır. Kendi döneminde görevine gelmeksizin 50 inci Yıl Yetiştirme Yurdundan maaş alan 20'ye yakın Keçiörengücü Spor Kulübünün sporcularına yetim hakkı yedirilmemiş midir?

Yurt içindeki misafirhane sadece sporcuların kamp yeri olarak kullanılacağına söylenmesine rağmen, bu konuya ilişkin hiçbir onayın ve yazışmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu konu, Sayın Gökçek'in hayalinde canlandırdığı bir konu halinde kalmış ve zamanımızda misafirhane olmasına ilişkin gerekli bürokratik işlemler tamamlanarak döner sermayeye bağlı bir işletmeye bağlanmıştır. Danışmanın misafirhanede kalmaktadır, bu doğrudur; ancak, çok şükür ki kardeşimin rahat kalabileceği bir evi olduğu için orada kalmamaktadır. Ben Anadoludan geliyorum. Sizlere soruyorum kardeşinizi misafirhanede mi yatırırınız, evinizde mi misafir edersiniz?..

Diğer kalan bütün konuklar ise ücret ödeyerek kalmaktadırlar. Bu tip yalan haberlerle saygıdeğer milletvekillerinin zamanını işgal etmesini sağlayan ve size bu haberi getiren personel, nasıl bir kadrolaşma yaptığınızı gayet açık ortaya koymaktadır. Hangi dönemde göreve getirilirse getirilsin, görevin niteliğine uygun, politikaya bulaşmayan görevlilerle ilgili en ufak bir işlem yapılmayacaktır; ancak, müktesep hakkı 5. derecede olup emlak işleriyle ilgili bir memur 1 inci dereceden memuriyet hayatının hiçbir döneminde sosyal hizmetler alanında bir gün dahi görev yapmaksızın Keçiören Belediyesinden bir gecede şube müdürlüklerine ve daire başkanlıklarına getirilmiştir. Görevin niteliğine uymayan, haksız yere ve

partizanca amaçlarla çok üst derecelere getirilen personeli müktesep haklarına döndürecekimi huzurlarınızda belirtmek istiyorum.

Şunu herkesin bilmesini istiyorum ki, Sosyal Hizmetler, dünyada olduğu gibi özel bir hizmet alanıdır. Bu alanda özel eğitim görmüş uzman kadrolar görev yapmalıdır. Yoksa, Sayın Gökçek'in getirdiği gibi, topograf, cezaevi ambar memuru, köy müzesinin zoolog, arkeolog, röntgen teknisyeni ve çok sayıda açık öğretimden ön lisanslı personel ile Avrupa seviyesine ulaşmak mümkün değildir.

Sayın Gökçek, 6 Ağustos 1991 tarihinden beri görevde değildir. Sayın Mesut Yılmaz Hükümeti, kendisini yanlış icraatlarından dolayı görevden almıştır. Bizler ise 20 Kasım 1991 günü görevi devraldık. Şu anda halen kendisinin göreve getirdiği personel ile çalışmaktayız. Eğer şu anda kendisinin iddia ettiği gibi hizmette bir gerileme varsa, bu durum, kendisinin getirdiği ehliyetli personelini marifetiyle olmuştur. Kaldı ki, Sayın Gökçek'in iddia ettiği kuruluşlara, çoğu Avrupa standartları seviyesine hiçbir zaman çıkmamış, ancak göstermelik birkaç kuruluş iyi hale getirilmiştir.

Kendisinin her zaman çok övündüğü Saray Sosyal Hizmetler Tesislerinde zihinsel bedensel özürli çocuklara götürülen hizmetlerin ne kadar çağdışı ve bilimsel anlayıştan uzak bir şekilde götürüldüğünü göstermek için hepinizi Saraya davet ediyorum.

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara): Buradan çıkıp hemen gidelim.

DEVLET BAKANİ GÜLER İLERİ (Devamla): Tabii, buyrun.

Sayın Gökçek'in iddia ettiği gibi, kendi zamanında görevden aldığı personelin yüzde 80'i hiçbir gerekçe ve soruşturma olmadan görevden alınmış,

soruşturma açarak görevden aldığı çoğu kişi de bir idari yargıdan davalarını kazanarak şu anda görevlerine dönmek üzeredirler.

Sayın Gökçek döneminde yapılan personel işlemlerine ilişkin bir iki örnek vermek istiyorum. Ankara'daki bir kuruluşun 5 inci derecedeki bir müdürü 1 inci dereceden şube müdürlüğüne, 31.10.1990 tarihinde atanmış, 1.11.1990 tarihinde de tekrar geldiği kuruluşa müdür olarak görevlendirilmiştir. Görevlendirme nedeni ise şube müdürlüğü kadrosunu işgal edip yüksek sözleşme ücretinden yararlandırılarak çıkar sağlamaktır.

Diğer bir örnek; yetiştirme yurtlarında 18 yaşını doldurmuş gençlerimizi yerleştirmek üzere 3413 sayılı Kanun vardır, Sayın Gökçek, kendi döneminde korunmaya muhtaç olmayan bir personeli yetiştirme yurdu çocuğuymuş gibi bu kanundan yararlandırarak işe yerleştirmiştir. Yukarıda verdiğim örnekler tümüyle belgelere dayalı olup, bu içerikte yapılan pek çok işleminden sadece ikisidir.

Sayın Gökçek'in sözünü ettiği ve televizyondan kamu oyuna yansıyan İstanbul Yeldeğirmeni Çocuk Misafirhanesinde meydana gelen olayın yaratıcısı müdür, maalesef, üzümlere söylüyorum, Sayın Gökçek'in İstanbul İl Müdürü tarafından atanmıştır ve atanma kararı Genel Müdürlüğümüze sunulmuştur.

Sayın milletvekilleri, ben, göreve geldiğimden bu yana Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun kamuoyunda mevcut olumsuz durumunu düşünerek bu Kurumun uana razıya yıpratılmaması için sorumluluk bilinciyle davrandım, aynı davranışımı sürdürmeyi düşünüyorum. Kişi veya kişileri dayanaksız bir şekilde suçlamayı insan haklarına aykırı buluyorum. Kamuoyunda şamar-

oğlanına dönmüş bu Kurumu gelin daha fazla yıpratmayalım. Bu Kurumun daha ileri gitmesi için neler yapabileceğimizi düşünelim. Bu Kurumu, bilgili, tecrübeli, alanında yetişmiş uzman kişilerle yönetmeye kararlıyız.

Sayın milletvekilleri, bu konudaki yapıcı her türlü eleştirilerinize açık olup desteklerinizi bekliyorum.

Gelelim gazete ilanına; eğer Sayın Gökçek gazeteyi tam okuduysa görecektir ki fatura bedeli tarafımdan ödenmiştir. Ben, biricik babamın vefat ilanının bedelini de seve seve öderim, ödediğimi de Sayın Gökçek çok iyi biliyor. Çünkü, o makaleyi buraya taşıyanın, tamamını okumaması imkânsızdır. Ancak, hepimizin tanıdığı Gökçek, tamamen polemik yaratmak amacıyla böyle çirkin bir iddia ortaya atmıştır. Yalnız kendisine şunu ifade etmek isterim. Dinî konularda bilgili olduğunu iddia eden bu arkadaşım. Rahmetli babamdan bahsederken rahmetle bahsetmedi. Bu kadar dinî yönden bilgili olan bu arkadaşımı bu davranışından dolayı kınıyorum.

Söz konusu olan faturayı da istediği an görebilir.

Sayın Spor Bakanı arkadaşımız yasadan söz etti, bu arkadaşımın, yetiştirme yurtlarında yapılan spor faaliyetleriyle ilgili bir yasaklama yoktur. Bunu da bilgilerinize sunuyorum.

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara: Kaç lira ödediniz, onu söyler misiniz?

DEVLET BAKANİ GÜLER İLERİ (Devamla): Evet, buyrun, görmek istiyorsanız buyrun.

BAŞKAN: Teşekkür ediyorum Sayın Bakan.

Değerli arkadaşlarım, kuruluş bütçeleriyle ilgili Sayın Bakanların konuşmasını dinledik.

(.....)

BAŞKAN: Buyrun Sayın Gökçek, süreniz 10 dakikadır.

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara): Esas konum olan ve geçmiş dönemde Genel Müdürlüğünü yapmış olduğum Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü hakkında da bazı ifadeler kullanmak ve Sayın Bakandan bazı şeyler sormak istiyorum. Özellikle önce şunu ifade etmek istiyorum. Sayın Bakandan üç defa randevu istedim; değerli arkadaşlarım duysunlar ve değerli arkadaşlar, Sayın Bakan üçüncüde seferinde de "Ben seninle görüşmek mecburiyetinde değilim" diye sonunda cevap verdi. Benim bildiğim, medenî ülkelerde medenî münasebetlerde oturulur, konuşulur, meseleler tartışılır, söylenenler kabul edilir, edilmez o ayrı bir konu; ama dinleme nezaketi gösterilir. Bilvesile kamuoyu da bunu duymuş olsun.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünü görev olarak aldığımda, inanınız bütün yurt ve yuvalarımız yüzde 80-90 itibarıyla tam bir mefluş felaket içerisinde bir kurum görünümü içindeydi. Sosyal faaliyet hiç yoktu, spor faaliyetleri hiç yoktu, temizlik yoktu, kütüphane yoktu, çocuk bahçesi yoktu, çocukların oyuncakları yoktu, okullarda okuyan çocukları okulu bırakması için yöneticilerin içerisinde teşvik edenler vardı. Yiyecekleri son derece eksik ve verimli değildi. Fizikî şartlar tamamıyla bozuktu. Karyola, dolap, tefriş malzemeleri de tamamı ile yapranmış vaziyette idi. Ama şunu şüğün rahatlıkla söyleyelim ki, 2-2,5 sene içerisinde Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu birçok yönüyle Avrupa standartlarının üstüne çıkmıştır. Bugün Türkiye'de sosyal hizmet kuruluşlarının yüzde 30-40'ı Avrupa standartlarının üstündedir. Nitekim, bir başka örnek vermek istiyorum, bir Sarayköy tesisleri, bugün

gelen yabancılar tarafından sadece Amerikalılara gösterilecek tek yer olarak, örnek olarak gösterilmiştir. Bir örnek olması babından örnek veriyorum. Ancak üzülererek ifade edeyim ki, bu görünüm bugün yerini tamamen eski görünümüne terk etmeye başlamıştır. Ve zihniyet değişikliği dolayısıyla yapmış olduğumuz tesisler yok olmaya başlamıştır. Ankara'da 50 nci yıl Spor Yurdu diye bir yurt inşaa ettik. Bu yurdun iki tane spor salonu var. Bir tane halı sahası var. Özellikle de millî takım geldiği zaman kampta kalsın ve bizim oradaki çocuklarla özdeşleşsin, bir araya gelsin, onlar da moral kazansınlar diye tabiri caizse 4 yıldızlı otel kalitesinde 36 kişilik bir misafirhane yaptık aynı yurdun içerisinde. Şu anda bu yurdun iki spor salonu, ikisinin kapısı da kitli. Oraya giden Sayın Bakanın danışmanı diyor ki: Burada vahşi sporlar yapılıyor boks ve güreş, biz bunları temelli buradan kaldırıyoruz. Sayın Gençlik Spor Bakanımıza da özellikle bu konuyla ilgilenmesini istirham ediyorum, demek ki vahşi bir spor olarak değerlendiriliyor bu konu. Üzülererek söylüyorum 36 kişilik misafirhane...

KAMER GENÇ (Tunceli): Nereden biliyorsun böyle dediğini, nereden duydu?

İ. MELİH GÖKÇEK (Devamla): Bana bizatihi duyan kişiler getirdiler efendim.

KAMER GENÇ (Tunceli): Yalan söylüyorsa, inanmayın...

İ. MELİH GÖKÇEK (Devamla): Yalan söylemez erendim, benim insanım yalan söylemez, sizin insanınıza benzeriz benim insanım. Doğrusunu getirir. (Gürültüler)

BAŞKAN: Karşılıklı konuşmayalım arkadaşlar.

KAMER GENÇ (Tunceli): Sende insanlık olsa böyle konuşmazsın. İnsanlar kendilerini nasıl kabul ediyorsa, karşısındakini de öyle kabul eder. Bir eksikliğin varsa...

BAŞKAN: Değerli arkadaşlarım, bu şekilde karşılıklı konuşarak bir yere varamayız.

İ. MELİH GÖKÇEK (Devamla): Şu anda mevcut olan yurdun misafirhanesi denilen yerde Sayın Bakanın kardeşi, danışmanı ve seçmenleri kalıyor. Bu yurt spor yurdu olarak inşa edildiği halde içki içiliyor. Aynı yurttan o yetimlerin yemekleri oraya yemek olarak gidiyor ve ücret ödenmiyor. Bakınız, biz bu yurdu orada bir spor kompleksi kurmak için yaptık. Şu anda oradaki çocukların teker teker bütün Türkiye'den seçtik, sporcu olarak getirdik, tekrar dağıttı bütün Türkiye'ye yapıyor, çocukları dağıtıyorlar. Şu anda Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumuna ait spor kulübü amatör kümede oynuyor ve 1 inci olmak üzere, 2 puanla ikinci sırada. 1 senede bu hale gelen kulübü de dağıtıyorlar. Yani hizmet için yapılan yerin kapısında kilit var. Buralar değişik şekilde kullanılırsa, bu hizmet anlayışı ile bir yere gitmek kesinkes mümkün değildir.

Bu arada, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumundaki, Genel Müdür dahil olmak üzere, Sayın Bakan dahil olmak üzere, zaman zaman televizyona çıkmak bahanesiyle çocuklarımızın hislerini maalesef menfi yönde etkilediklerini görüyoruz. Uğur Dündar bir program yaptı, bana bu konuda çocuk yuvalarından ve çocuklarımızdan bir yığın mektup geldi. Bu programın içerisinde İstanbul'da köprü altından tutup kurtardığımız çocuklarımız var. Bu çocuklar, direkt olarak alınıyor, eğitiliyor, ailelerine veya yuvalara veriliyor ve 1 sene içerisinde 120 çocuk köprü altından topluma kazandırıldı, böyle bir yurt. O

yurdun 2 tane müdürü var, müdürleri de sosyal demokrat görüşlü kişiler, onu da söyleyeyim ve son derecede başarılı çocuklar, sırf demagovizyona aktarıverdiler ve o çocuklar maalesef televizyonda reklam edildikten sonra, oradaki yanlışlıklar gösterildikten sonra, diğer yurtlarımızdaki çocuklar bu meseleyi kendi üstlerine alındılar, Allah aşkına çocukların meselesi üzerine politika yapmayalım, yazıktır, günahıdır. Bunlar yapıldığı zaman felaket olur ve daha sonra bakınız yeni bir müdür getirildi. Getirilen müdür layık olmayan bir müdür olduğu için çocukları, ikinci defa bir televizyon programı oldu, kendi evine götürüp işgal etmeye kalktı, televizyon ekranlarından seyredildi. Bunlar yanlış şeyler. Çocuklarımızın üzerine politika yapıp ekrana getirip, çocuklarımızın dünyasını karartmayalım.

BAŞKAN: Sayın Gökçek, bir şey hatırlatmak istiyorum. Süreniz dolmuş bulunmaktadır; tolerans sınırları içinde bitirmenizi istirham ediyorum.

İ. MELİH GÖKÇEK (Devamla): Bitiriyorum.

Bu arada bugün Hürriyet Gazetesinde çıkan bir haber var. Sayın Bakandan özellikle bu konuda açıklama yapmasını istirham ediyorum. Sayın Bakanın babası Veli Çuhadaroğlu vefat etmişler, bu vefat hadisesi üzerine devlet kesesinden 400 milyon liralık ilan gazetelelere verilmiş ve bu verilen ilanın devlet bakanlığı temsil ödeneği devreye sokularak, faturanın bu hesaptan ödendiği ifade ediliyor. Doğru mu yanlış mı? Bu konuda Sayın Bakanın ciddi bir açıklama yapacağına ben inanıyorum.

DEVLET BAKANI GÜLER İLERİ (Tokat): Buyrun, fatura burada şimdi den görebilirsiniz.

İ. MELİH GÖKÇEK (Devamla): 200 kişilik şu anda bir kararname hazır-

lanıyor ve hazırlanmış ve bu tamamen kıyım kararnameşi... Geçmiş dönemde özellikle şimdi gene Kamer Bey hatırlayacak, sen de kıyım yaptın diyecek, Adnan Beyle biz, bu mevzuyu çok konuşmuşuzdur. Adnan Bey de gene aynı şekilde benim hakkımda "Kıyım Yapıldı" diye beyanat verdi, sağolsun bir gün oturduk bir arada, uzun uzun konuştuğuk ve meseleyi kendileri de anladı. Biz hiçbir kimseyi teftişsiz almadık, hepsini teftiş yaparak aldık.

KAMER GENÇ (Tunceli): Danıştay kararına rağmen, valilere telefon edip sürdüğün kişileri de anlatsana.

İ. MELİH GÖKÇEK (Devamla): Teftiş yaparak aldık... Almış olduğumuz insanların...

BAŞKAN: Sayın Genç...

İ. MELİH GÖKÇEK (Devamla): Sayın Başkan, şimdi, yani karşılıklı konuşacak mıyız?..

BAŞKAN: Bir dakika...

Sayın Genç... Sayın Genç... Sayın Gökçek, isim söyleyerek Sayın Kamer Genç, Sayın Adnan Keskin dersiniz onlara bir yerde de cevap hakkı doğar...

İ. MELİH GÖKÇEK (Devamla): Cevap hakkı doğar. Biraz sonra da cevap versinler. Cevap versinler...

BAŞKAN: Konuşmanızı cevap hakkı doğurmayacak şekilde yaparsanız...

Buyrun efendim.

İ. MELİH GÖKÇEK (Devamla): Bu bakımdan hazırlanacak olan tayinlere kılıf hazırlanmaktadır. Yapılan işler teftişle yapılır. Her gelen kişi, kendi ekibiyle çalışır, bu en doğal hakkıdır, genel müdürünü değiştirir, genel müdür muavinlerini değiştirir, hatta daire başkanı seviyesindekileri bile değiştirir, kimse bir şey diyemez. Ama onun altındaki, zavalı, herhangi bir şekilde kişi

değiştirilirse, yanlış olur. Benim Refah Partisine mensup olan arkadaşına Sayın Bakan diyor ki, "Melih herhangi bir şekilde bizi gıdıkladıkça ben adamlarını alıyorum" diyor. Sayın Bakan burada icap ederse, arkadaşı getiririz. Tabir, son derece yanlış bir tabir. Kişilerin hareketine göre başkalarının üzerine zulüm yapılırsa, olmaz. Bu bakımdan yapılacak olan tayinlerde ölçü olması lazım. Hak ve adalet olması lazım. Ben Adnan Bey hatırlar, söyledim, dedim ki, "Adnan Bey, bana ne olur isim verin, Ahmet'i niye sürdünüz deyin, ben onun cevabını vereyim. Mehmet'i niye görevden aldınız deyin, onun cevabını veriyim" dedim. Bugün de veririm. İsim verin, bütün teftiş raporları bende var, hepsinin cevabını veririm. Vermemek mümkün değil.

Değerli arkadaşlar, o bakımdan yapılacak olan kıyım kılıf aramayalım. Toplum, kavgacı toplum haline getirmeyelim ve toplumu barışçı bir toplum halinde tutalım.

Teşekkür ediyorum.

KAMER GENÇ (Tunceli): Sayın Başkan konuşmalarında ismimi zikrederek bana sataşmıştır söz istiyorum.

BAŞKAN: Bir dakika Sayın Genç.

Sayın Genç, ben Divana şimdi geldim, Meclisteki oturuma katılmış idim, şu andaki konuşmalarda öyle sataşma tespit edilen bir husus olmadı.

KAMER GENÇ (Tunceli): Efendim, benim yaptığım konuşmayı saptırarak, zaten Kamer Genç'e cevap vereceğim diyerek oturdu oraya. Herkes şahittir, iki cümleyle cevap vereceğim.

BAŞKAN: Sayın Genç...

KAMER GENÇ (Tunceli): İki cümleyle cevap vereceğim.

BAŞKAN: Peki, iki cümleyle sınırlamak üzere söz veriyorum.

KAMER GENÇ (Tunceli): Sayın Başkan, şimdi burada Melih Gökçek'in gelip de, konuşmalarını tahrif ederek yok efendim bana Kur'an göndermesine ihtiyacım yok. Benim inancım ondan daha fazladır. Ben Türkiye'de uygulanan politikadan bahsediyorum. Benim dini inancım hiçbir zaman kimseyi ilgilendirmez. Ben, diğer insanların da inançlarına saygılıyım; ama, ben Türkiye'de uygulanan bir sistemi anlattım. Benim bu konuşmalarımı, benim şahî inancım göre ve konuşmamada Sayın Pakdemirli'yle aramızda temel bir ayrılık yok. Kendi konuşmalarına katıldım, o benim konuşmamı aldı, kendi öteden beri art niyetle olayları saptırdı ki, saptırdı. Kendisine soru sormak istiyorum...

BAŞKAN: Hayır, mümkün değil, mümkün değil... Lütfen...

KAMER GENÇ (Devamla): Hayır bir şey söyleyeceğim. Şimdi diyor ki, "Ben, keyfi hareket etmedim." 26 Mart 1989'da mahallî seçimler yapıldı. Kendisi seçimi kaybetti, 27 Mart tarihinde Millî Eğitim Bakanlığına seçimi kaybettiği için, orada kendisinin keyfi olarak aldığı 27 tane personeli millî eğitime hangi yetkiyle?.. Seçimi kaybetmişsin 27'sinde...

BAŞKAN: Peki...

KAMER GENÇ (Devamla): Bir dakika efendim.

Belediye Başkanlığı sıfatını kaybetmişsin. 27 tarihinde Belediye Başkanı olmadığın halde, nasıl o 27 kişiyi Millî Eğitim Bakanlığından aynı günde tayinini yaptın? Bundan daha rezilane bir keyfiyet var mıdır?

BAŞKAN: Bir dakika Sayın Genç, teşekkür ederim... Lütfen...

KAMER GENÇ (Devamla): Bir dakika...

BAŞKAN: Ama, şimdi olmadı, bak iki cümleyi geçti...

KAMER GENÇ (Tunceli): Bir dakika efendim, bir dakika... Sayın Başkan...

BAŞKAN: Ama, olmadı ki...

KAMER GENÇ (Devamla): Bir cümle daha söyleyeyim. Kendisinin döneminde, tutup öğretim uzmanlarını kendisinin hoşuna gitmeyen, kendi düşüncesinde olmayan insanları keyfi olarak doğu, güneydoğu Anadolu'ya anketör olarak göndermedi mi? Oradaki valilere telefon edip, "Aman bunların can güvenliğini sağlamayın, köylere gitsinler anketör yapın" demedi mi? Bunlar gelip Danıştayda karar almadı mı?..

BAŞKAN: Şimdi olur mu Sayın Genç?..

KAMER GENÇ (Devamla): Bir dakika Sayın Başkan.

BAŞKAN: Karşılıklı soru soruyorsunuz, o zaman cevap hakkı vermem lazım lütfen... Bakın, siz genel konuşmanızda herhalde bunlardan bahsettiniz veya etmediniz...

KAMER GENÇ (Devamla): Diyor ki, "Benim inancındaki insanlar, dürüst, onun inancındaki insanlar dürüst değil"

BAŞKAN: O konuyu zannediyorum öyle söylememiştir.

KAMER GENÇ (Devamla): Bu kadar çifte standart olmaz. İnsanlar kendi felsefesi, inançları, kişilikleri neyse, başkalarını öyle zannederler.

Saygılar sunuyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN: Peki teşekkür ederim efendim.

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara): Ben cevap vermeyecek miyim Sayın Başkan?

BAŞKAN: Hayır o karşılıklı suçlama olur, o olmaz.

Peki, lütfen...

Değerli arkadaşlarım, ilgili bütçelerin tümü üzerinde konuşmalar bitmiştir.

Devlet Bakanı Sayın Güler İLERİ'ye Açık Mektup

Sayın Güler İLERİ
Devlet Bakanı

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bütçesinin komisyon görüşmelerinde yaptığınız açıklamalar nedeni ile tüm meslektaşlarımız adına teşekkür ediyor ve sizi kutluyoruz.

Göreve başlayışınızın hemen ertesinde size sunduğumuz brifingde de belirttiğimiz gibi Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve çalışanları ile hizmet verdiği kitleler ağır bir saldırıyla karşı karşıya bırakılmışlardır. Hukuk önünde de, laik demokrat kamuoyu vicdanında mahkum edilen bu saldırının sorumluları hakkında gereken işlemlerin yapılacağını umuyor ve diliyoruz.

Sadece anımsatmak için sizin de bütçe görüşmelerinde ifade ettiğiniz kimi hususların ve alım satımların daha ayrıntılı ve ciddi olarak incelenmesini ve yasal gereklerin yapılmasını istediğimizi yineliyoruz. Anket adıyla yapılan sinsî sürgün oyununa ne kadar kaynak harcadığını, maaşlar, yolluklar, baskı, yazışma ve haberleşme giderlerinin toplamını bu çalışmanın bilimsel yönünü, anketi hazırlayandan, uygulama talimatı veren herkese kadar soruşturulmasını, vergi ödeyen yurttaşlar olarak da diliyoruz. Yolsuzluk ve usulsüzlüklerin, görevi kötüye kullanma ve kurum kaynaklarını inanılmaz bir sorumsuzlukla ve savurganlıkla kullanmanın hesabını soracağınızı umuyoruz, istiyoruz.

Meslek örgütümüz, sivilleşmeye inandığını her fırsatta belirten Hükümetimize ve Bakanlığınıza teknik, bilimsel ve mesleki hizmet sunmaya ilk günkü gibi hazırdır. Tek tek size çeşitli vesilelerle görüş ifade eden meslektaşlarımızın doğal olarak olduğunu biliyoruz. Bunu da demokratik bir hak olarak görüyoruz. Ancak, örgütlü, mesleki, sivil toplum kuruluşlarının, demokratik kitle örgütlerinin önemini ve gücünü bildiğinizi de biliyoruz. Bu çerçevede örneğin Bakanlık kuruluş çalışmaları ile ilgili olarak Derneğimizin görüşünün istenmemiş olmasını ciddi bir eksiklik olarak algılıyoruz. Bakanlığın adı ile başlayan ve kamuoyuna akseden konuların tümünde ve Bakanlığın organizasyon yapısı konusunda öneri Derneğimize ulaştırıldığı takdirde, düşüncelerimizi sunmaya hazırız. Geç kalındığını bildiğimiz bu aşamada Bakanlığın adının "Kadın Sorunları Bakanlığı" olmasını benimsemediğimizi belirtmeliyiz. "Sorun" başlığı ile Bakanlık kurulmasını dilbilim, içerik ve teknik nedenlerle kabul etmemenin yanı sıra, kadınıyla, erkeğiyle hizmet verdiğiniz çocuk, yaşlı, genç ve özürliileri baştan dışlamış olabileceğinizi anımsatıyoruz. "Kadın, Aile

ve Çocuk Bakanlığı" adı da yukarıda sıralanan gerçeklerle uygun değildir. Bakanlığın adı ve hizmet verdiği kapsam ya doğrudan "Sosyal Hizmetler Bakanlığı" ya da "Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardım Bakanlığı" olmalıdır. Ya da kamuoyuna angaje olduğunuz dikkate alınarak "Kadın ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" adı da kabul edilebilir bir addır.

Size, ilk günden de söylediğimiz gibi Türkiye'de sosyal yardım hizmetleri çok başlı, dağınık ve yetersizdir. 3294 Sayılı yasa kapsamındaki Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ve yeni arttırılmış miktarları ile 2022 Sayılı kanun kapsamı ve yeşil kart uygulamasının ilk mesleki karar çerçevesi Bakanlığınız bünyesine alınmalı ve bunlar Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Aynı Nakdi Yardım Yönetmeliği ile birlikte yeni bir anlayışla yapılandırılmalıdır.

Bakanlığınız bünyesinde bir Sosyal Araştırmalar Kurumu'nun kurulmasında yarar görülmektedir. Bu öneri de göreve geldiğiniz ilk günlerde tarafınıza iletilmiştir. Ancak, Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Sayın Erdal İNÖNÜ'nün danışmanlarınca SOBİTAK adıyla benzer bir kuruluşun kurulması çalışmalarının yapıldığı basın—yayın organlarında izlenmiştir. Bu konuda bir iletişim sorunu olup, olmadığı bilinmemektedir. Ancak eğer Bakanlığınız teşkilatında önerildiği şekilde Sosyal Araştırmalar Kurumu varsa bir başka yerde benzer yapılanmaya gerek yoktur.

İlk aşamada Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun bağlı kuruluş statüsünde olmasında yarar görülmektedir. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği 2828 Sayılı Yasanın ve buna dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerin yeniden değerlendirilmesi ve uygulamaya ilişkin sorunlar konusunda meslektaşlarımız arasında yaygın bir çalışmayı başlatmıştır. Bu çalışmanın sonuçları ayrıca bildirilecektir. Eğer bu çalışmalar sonucunda 2828 Sayılı Yasa'da değişik istemlerimiz olursa bunun tarafınızdan da uygun görülmesi halinde kanun değişikliği olarak gerçekleştirilmesi olanaklıdır.

Sayın Bakan bu raporun çeşitli kademeleri geçerek elinize ulaşmış, ulaşamayacağını veya yoğun işleriniz arasında okuyup, okuyamayacağınızı bilemiyorum. Elinize geçmesi ve dikkate alınması dileği ile sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Bülent İLİK
Sosyal Hizmet Uzmanları
Derneği Genel Başkanı

SHP Denizli Milletvekili Sayın Adnan Keskin'e Açık Mektup

Sayın Adnan KESKİN
Milletvekili

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun son yıllarda içine düşürüldüğü güç durumu bildiğinizi biliyoruz.

Özellikle, Keçiören Eski Belediye Başkanı İ. Melih Gökçek'in 26 Mart seçimlerinde uğradığı ağır yenilgiden sonra, Kurum'un başına genel Müdür olarak getirildiği günden itibaren bir yandan hukuk dışı zorlamalarla Kurum'daki uzman personele yönelik kıymlar, çağdışı siyasi kadrolaşmalar, öte yandan da Kurum'un hizmet verdiği çocuk genç ve yaşlılara yönelik olumsuzluklar tüm Türkiye Kamuoyuna mal olmuş ve laik, demokrat aydın kamuoyunda da mahkum edilmiştir.

Bir önceki dönemde Eşref Erdem ve siz başta olmak üzere çok sayıda parlamenterimiz Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ile ilgili Meclis Araştırması isteminde bulunmuştur.

Anımsatmak için örneğini gönderdiğim gazete küpüründe sizin de basın toplantısı ile açıkladığınız gerçekler, o günün koşullarında onurla, kararlılıkla her türlü zorbalık ve baskıya direnen meslektaşlarımızın yüreğini ferahlatmıştır.

Ülkemizde, hukuk, demokrasi, laiklik ve özgürlük mücadelesinde onurla, kararlılıkla direnen arkadaşlarımızla, meslektaşlarımızla gurur duyduğumuzu söylememize bilmem gerek var mı? Gerçekte bu gururu ve sevinci sizlerle de paylaştığımızı umuyorum.

Sayın Keskin,

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumundaki amacı belli, çağdışı kadrolaşmaya direnen ve bu nedenle aileleri parçalanan, çok ama çok ciddi güçlükleri başları dımdık ve hukuk mücadelesi vererek başarıyla atlatan sosyal hizmet uzmanları başta olmak üzere Kurum'daki tüm çalışanlar adına sizden bir açıklama istiyoruz.

Refah Partili Gökçek'i biz tanıyoruz, sizin de tanıdığınızı sanıyoruz. Sizin Sosyaldemokrat Halkçı Parti Genel sekreter Yardımcısı olarak yaptığınız basın toplantısının hemen ardından başlayarak Gökçek, "sizinle konuştuğunu ve bu konuşma sonunda sizin Gökçek tayinleri konusunda haklıymışsın! dediğinizi" söylemektedir.

Gökçek'in "Keskin, Genel Müdürlüğe geldi ve bana hak verdi teşekkür edip ayrıldı" dediğini, size o günlerde ben ve derneğimiz Genel

Başkan vekili ayrı ayrı anımsatmış ve siz de "böyle bir beyanınızın kesinlikle olmadığını, bunun hesabını soracağınızı" söylemişsiniz. Üstelik aynı konu, dönemin Devlet Bakanı Cemil Çiçek tarafından da komisyondaki Bütçe Görüşmelerinde ileri sürülmüş, konu yine size tarafımızdan anımsatılmış ve yine siz konuyu inceleyip gerekirse Meclis kürsüsünden yanıtlayacağınızı bildirmişsiniz.

Şimdi elinize yeni bir fırsat daha geçti. Bu kez komisyondaki bütçe görüşmelerinde Gökçek, dönemdeki tayinler konusunda kendisine hak verdiğinizi söyledi ve bunlar tutanaklara geçti.

Gerçi Devlet Bakanı Sayın Güler İleri ve Tunceli Milletvekili Sayın Kamer Genç söylenmesi gerekenleri söylemiştir, kendilerine şükran borçluyuz, ancak sizden de açıklama bekliyor ve istiyoruz.

Sayın Milletvekilim; Gökçek bütçe görüşmelerinde yine doğruları söylememiştir, yine önemli sorulara yanıt verememiştir. "Görevden aldığım herkesi teftiş raporu ile aldım" ifadesi en hafif deyimle ile kuyruklu bir yalandır. Gökçek tayinlerine karşı açılan davaların hemen hepsi Gökçek ve idare aleyhine, bir başka betimleme ile onurlu, dürüst, çalışkan, laik, demokrat ve aydınlık bir Türkiye'den yana olan kurum çalışanları lehine sonuçlanmıştır.

Güç günlerde bize destek veren bir parlamenterimiz olarak Gökçek iddiaları ile ilgili açıklamanızı bekliyoruz, bunu istiyor ve diliyoruz.

Saygılarımla.

Bülent İLİK

Sosyal Hizmet Uzmanları
Derneği Genel Başkanı

SHÇEK çalışanları anketör olarak Doğu ve G.doğu'ya gönderiliyor

Gökçek'ten yeni sürgün

ANKARA (Cumhuriyet Büro-su) — Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Genel Müdürü Melih Gökçek, yargı kararı ile görevlerine dönen kurum çalışanlarını, bu kez "anketör" olarak Doğu ve Güneydoğu'ya gönderiyor. Gökçek'in süresiz olarak görevlendirdiği 215 kurum çalışanı, sıcak savaşın gölgesindeki Doğu ve Güneydoğu sınırında, "kreş, huzurevi, yaşlı ve aile danışma merkezleri"ne gereksinim olup olmadığını araştıraraklar. SHP Genel Sekreter Yardımcısı Adnan Keskin, olayı "sürgün" olarak nitelendirerek konuyu TBMM gündemine getirip sorumlularından hesap soracaklarını söyledi.

Yargı kararı ile geri dönmüşlerdi

Karara büyük tepki gösteren ve iptal edilmesi için idari yargıya başvuracaklarını belirten kurum çalışanları, bu "aile anketi"nde görevlendirilenlerden büyük bölümünün daha önce de aynı bölgeye tayin edildiklerini, ancak eş ve çocuk durumu nedeniyle yargı kararı ile geri döndüklerini anımsatarak şunları söylediler:

"Söz konusu anket ile Sirt'in Erzurum, Kars, Van, Elazığ, Tunceli, Van, Kahramanmaraş, Muş, Adıyaman, Bitlis, Şanlıurfa, Adana, Kırıkkale, Karaman, Aksaray, Bayburt, Hatay, Edirne illeri, bunların ilçe, köy, bucak ve mezarları." SHP'den sert tepki

Melih Gökçek'in süresiz olarak görevlendirdiği 215 kurum çalışanı, sıcak savaşın gölgesindeki Doğu ve Güneydoğu sınırında "kreş, huzurevi, yaşlı ve aile danışma merkezleri"ne gereksinim olup olmadığını araştıraraklar. SHP'li Keskin olayı sürgün olarak nitelendirdiklerini ve TBMM gündemine getireceklerini söyledi.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu'ndan sağlanan para ile yapılacak olan bu anketi, okuma yazma bilen herkesin uygulayabileceğini anımsatan SHÇEK çalışanları, bilimsel hiçbir anlamı olmayan bu anketin, Ankara'da birinci derecede görev yapan, evli ve çocuklu devlet memurlarına, tam da okulların açıldığı bir dönemde ülkenin öbür ucuna göndererek eziyet etmeyi amaçladığını da savundular.

Oluşturulan beşer kişilik gruplara, 10-15 bin aile reisine ulaşma talimatı verildiğini de belirten SHÇEK çalışanları, "Gerçekte yapılmak istenilen şey süresi belli olmayan toplu kayım ve tayindir" dediler.

Anketin uygulanacağı iller şunlar:

"Sirt, Diyarbakır, Kars, Elazığ, Tunceli, Van, Kahramanmaraş, Muş, Adıyaman, Bitlis, Şanlıurfa, Adana, Kırıkkale, Karaman, Aksaray, Bayburt, Hatay, Edirne illeri, bunların ilçe, köy, bucak ve mezarları."

SHP'den sert tepki

SHP Genel Sekreter Yardımcılarından Adnan Keskin, Gökçek'in SHÇEK'in başına gelmesinden itibaren kurum personelinin Türkiye'de hizmet ettirebilmek için baskı altına alındığını, buna karşı çıkanları sürgüne gönderdiğini, yargının, bu sürgünleri yasadışı bularak iptal ettiğini belirterek, şöyle dedi:

Kirli oyunlar

"Amacı kamu hizmeti görmeyen, kurumu çalışanları kendi dünya görüşüne göre şekillendirmeyi hedefleyen Gökçek, devleti, kurumu babasının özel çiftliği farzederek, gerçek amacına ulaşabilmek için yeni ve yasadışı, kirli oyunlara başvurmaya başlamıştır. Anket, bilimsel dayanağı olmayan, tümüyle kurum personelinin görev yerlerinden uzaklaştırıp istifaya zorlamayı amaçlayan uyduruk bir çizelgeden öteye gitmemektedir. Kırtçe konusulan, devletin güvenlik görevlilerinin sağlıklı görev yapmadıkları, gece sokağa çıkamadıkları, yerleşim birimlerine uzmanların gönderilmesi, onları tamamen korku ve baskı ile istifaya zorlamayı amaçlamaktadır."

Hesap sorulacak

Ankette görevlendirilenlerin kendi alanlarında uzman olduklarını, bunların gitmesiyle boşalan uzmanlık alanlarının imam hatip ve ilahiyat fakültesi mezunlarına terkedildiğini de kaydeden Keskin, "Kendi görüşlerini paylaşmayan kişileri ülkenin değişik yerlerine yasaya aykırı bir tasarrufla süren bu kişiye ilgili Devlet Bakanı'nın dur demesini bekliyoruz. Geçmişte sabıkah, her gittiği kurumda faşist dünya görüşünü egemen kılmak için kavgaya ve olay çıkarttıran Gökçek'i, bu kurumun başına getiren ve görevde kalmamasını sağlayan Devlet Bakanı suç işlemektedir. Olayı parlamento gündemine getirerek Bakandan gerekli hesabı soracağız" diye konuştu.

BİR PANELİN ARDINDAN...

"KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARA VERİLEN HİZMETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ"

Zuhal ARNAZ

Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Öğretim Üyesi

Sosyal Hizmetler Yüksekokulunun düzenlediği "Korunmaya Muhtaç Çocuklara Verilen Hizmetlerin Değerlendirilmesi" konulu panel, 1992 yılının ilk günlerinde yapıldı. Çok sayıda ilgilinin katıldığı panel, bir değerlendirmeden çok, var olan hizmetlerin anlatıldığı ve mesleğin kimi sorunlarının tartışıldığı bir platform oldu. Bu yazı, "Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın oluşturulduğu ve "Korunmaya Muhtaç Çocuklar" sorununun yeniden güncel hale geldiği şu günlerde çıkış yollarının ve yeni çözüm önerilerinin neler olabileceği konusunda bir görüş açısı getirmeyi amaçlıyor.

Bu gün için Korunmaya Muhtaç Çocuklar alanındaki en önemli sorun; "kurum bakımı"nın çocuk gelişimindeki önemli sakıncaları bilimsel araştırmalarla ortaya konmuş olmasına rağmen, halen Türkiye'de uygulanan yegane model olmasıdır. Kurum bakımının zorunlu olduğu durumlar kuşkusuz vardır. Ancak bu zorunlu durumlar dışında kalan çocuklar için mutlaka yeni ve çağdaş yaklaşımlar denenmeli ve bu tür uygulamalara bir an önce başlanmalıdır.

Neden kurum bakımı zararlı diyoruz?

Çünkü hiç bir kurum bakımında, bir aile ortamında sağlanan anne-çocuk arasındaki teke-teke ilişki gerçekleştirilememektedir. Çocuk psikolojisinde annenin önemi; tek ve kalıcı (süregen) olması çocuğun gereksinimlerine karşı duyarlı, onu yaşama hazırlayan, toplumla bağlan-

tısını kuran yegane varlık olması ve çocuğun fiziksel, sosyal, duygusal, zihinsel ve dil gelişiminin sağlıklı gerçekleşmesinde en önemli öge olmasıdır. Kurum bakımında annenin yokluğu yanında "baba figürü"nin de eksik olması, çocuğun kişilik gelişiminde örnek alacağı ebeveyn modellerinden yoksun kalması nedeni ile önemli bir sakınca teşkil etmektedir.

Aileden ve özellikle anneden ayrılma, çocuklarda "bebeklik depresyonu" dediğimiz önemli psikolojik şoklara neden olmakta, erken yaşta başlayan ve uzun süren kurum bakımı ise "yuva hastalığı" "hospitallism" ile sonuçlanmaktadır.

Kurum ortamları, fiziksel, zihinsel ve duygusal açıdan yeterli uyaranlara sahip değildir. Bir başka deyişle en gelişmiş ve standart yüksek kuruluşların bile, vasat bir ailenin sahip olduğu fiziksel, sosyal ve psikolojik uyarıcıları sağlayamadığı bilinen bir gerçektir.

Kurum ortamlarındaki tek düze ve ortaklaşa yaşam korunmaya muhtaç çocukların herbirinin ayrı bir kişilik olarak ele alınmasını, değerlendirilmesini ve bireysel özelliklerine göre yetiştirilmelerini engellemektedir (1).

Kurum bakımının nitel olarak irdelenmesini bu şekilde yaptıktan sonra, nicel durumu Türkiye için şöyle özetleyebiliriz;

1992 verilerine göre (2) 65 çocuk yuvasında yaklaşık 7508 çocuk 89 yetiştirme yurdunda ise 11101 gence bakılmaktadır. Ayrıca 2085 çocuk evlatlık verilmiş, 826 çocuk ise "koruyucu aile" yanına yerleştirilmiştir. Bu sayılara göre Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme

Kurumu'na bağlı kuruluşlarda bugün için toplam 21000 çocuk ve genç bakım sağlanmaktadır. Türkiye'de korunmaya muhtaç çocukların gerçek sayısını saptayan kapsamlı bir araştırmayapılmış değildir. Kimi tahminlere göre Türkiye'de 500.000, kimi tahminlere göre 1.000.000 ve hatta daha da fazla korunmaya muhtaç çocuk vardır. Toplumsal değişmeye koşut olarak, hızlı nüfus artışı, kentleşme, işsizlik ve bunların doğal sonucu olarak ortaya çıkan yoksulluk, korunmaya muhtaç çocukların sayısının hızla artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle hem önleyici-koruyucu hem de tedavi edici uygun bakım modellerinin bir an önce hayata geçirilmesi zorunludur. Burada üzerinde durulması gereken önemli bir nokta, bakım altındaki bu çocukların, gerçekte "kimsesiz" olmayıp, "kimseli" ve yol-yordam bilip korunma kararı aldırabilen ailelerin çocukları oluşudur. Bu kaynaklardan habersiz ve bir korunma kararının alınma sürecini bilmeyen, gerçek korunmaya muhtaç çocuk ise sokaktadır (3). Bu gün için İl Sosyal Hizmet Müdürlüklerinin ve buralarda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının öncelikli görevleri bu tür çocukları bulmak ve ivedilikle koruma altına alınmalarını sağlamaktır.

Korunmaya muhtaç çocuklar için bir başka bakım türü "Koruyucu Aile" bakımındır. 1960'lı yıllardan beri uygulanıyor olmasına karşın tüm Türkiye'de koruyucu aile sayısı ancak 826'dır. Bu ailelerin de çoğu sonradan çocukları nüfuslarına geçirerek evlat edinmişlerdir. Yani ülkemizde profesyonel koruyucu aile uygulaması hiç bir zaman tam anlamı ile gerçekleştirilememiş, daha çok "evlat edinme"ye bir basamak olarak kullanılmıştır.

Üçüncü bir model "Evlat Edindirme"dir. Bu hizmetde yasal engeller ve uygulama güçlükleri nedeni ile yaygınlık kazanamamış ve bu güne kadar il müdürlükleri aracılığı ile evlatlık verilen

çocuk sayısı 2085'i geçmemiştir. Oysa il müdürlüklerine gitmeden, doğrudan mahkemeler aracılığı ile evlatlık verme işlemleri ülkemizde sıklıkla yapılmakta, ayrıca yasal olmayan yollarla çok sayıda çocuk, anlaşılan aileler arasında alınıp-verilmektedir. Hizmet tek elde toplanarak evlat edinme işlemlerinin mutlaka sosyal hizmet kuruluşları aracılığı ile gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Bu evlatlık verilecek çocukların ve öz ailelerle, evlatlık alacak ailelerin iyi bir şekilde incelemelerinin yapılmasını zorunlu kılacak ve böylece uygun aileye, uygun çocuğun verilmesi gerçekleştirmiş olacaktır.

Mevcut işleyiş bu şekilde irdelendikten ve hizmetlerin etkinlik düzeyinin çok düşük olduğu ifade edildikten sonra "o halde korunmaya muhtaç çocuklara verilecek hizmetler ve yeni bakım yöntemleri neler olmalıdır?" sorusu gündeme geliyor.

Yukarıda da belirtildiği gibi çağımız anlayışına göre bir çocuğun sağlıklı gelişimi ancak bir aile yanında mümkündür. O halde korunmaya muhtaç çocuklara bakım felsefemizin veya model arayışımızın temelinde bu fikir yatmalıdır. Bu konuda slogan tümce şudur: "Hiç bir çocuk ailesinin ekonomik yetersizliği nedeni ile bakım altına alınıp, yuvalara verilmemelidir". Bir çocuğun kurum bakımındaki maliyeti günümüz koşullarında çok yüksektir. Bu para çocuğuna bakmak üzere aileye verilse çocuklar için çok daha doğru ve sağlıklı bir bakım sözkonusu olacaktır.

Bu tartışmalar bizi çocuğun olanaklı ise öncelikle kendi ailesi yanında bakılması ve korunması ilkesine götürüyor. Bunu gerçekleştirmek için Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bir "Ayni-Nakti Yardım Yönetmeliği" çıkarmıştır. Bu yönetmeliğe göre korunma kararı istemi ile Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerine gelen ailelerden ekonomik yetersizlik nedeni ile başvuranlara, temel

gereksinimleri karşılayacak ayni ve nakti yardımlar yapılarak çocuğuna bakmaya devam etmesi önerilmektedir. Gerçekten de salt ekonomik yetersizlik nedeni ile korunma kararı aldırarak zorunda kalan aileler için bu iyi bir çözüm olabilir. Ne varki bu yönetmeliğin öngördüğü yardım 1992 yılında ancak çocuk başına ayda 104.600.- TL. olabilmıştır. Bu para günümüz koşullarında bir çocuğun temel gereksinimlerini karşılamaktan çok uzak olduğu gibi ayrıca bürokratik engeller nedeni ile hiç bir zaman düzenli bir şekilde verilememektedir. Bu nedenle denilebilir ki, ayni-nakti yardım yönetmeliği yolu ile ailelere ekonomik destek vererek kendi çocuğuna bakması veya öz ailesi tarafından korunması modeli ölü doğmuş bir modeldir ve bu koşullarda uygulanabilirliği çok sınırlıdır. Teorik olarak çok tutulan bu modelin hayata geçirilebilmesi için yapılacak iş yönetmelikle belirlenen bir miktarın günümüzde bir çocuğun temel gereksinimlerinin karşılanmasının aileye bedeli ne ise o oranda artırılması ve enflasyon göz önünde tutularak yıllara göre artışın sağlanmasıdır.

Diğer önemli bir nokta, korunma kararı için başvuran ailelerde çoğunlukla ekonomik yetersizliğin yanı sıra işsizlik, fiziksel ya da ruhsal hastalık yetersiz konut, özürzlülük-sakatlık, aile geçimsizliği gibi sosyal ve psikolojik sorunlar da sıkça rastlanmaktadır. O halde bu gibi ailelere ekonomik yardımlar yapılırken, destekleyici ve tedavi edici diğer sosyal hizmetlerinde bir arada verilmesi ve il müdürlüklerinde bu uygulamaları yapan sosyal hizmet uzmanlarının, örneğin aile danışma merkezlerindeki görevlilerle işbirliği yapmaları gereklidir.

Kısaca ailesi olan çocukların ailelerinden ayrılmamaları için tüm çabalar sarfedilmelidir. Ancak yine de ailesi hiç olmayan, ailesi tarafından terk edilen çocuklar veya tüm iyileştirme çabalarına

rağmen düzeltilenmeyecek kadar bozulmuş yada çocuğun gelişimi için zarar verici koşullarda olan aileler de vardır. Bu çocuklar için zorunlu olarak bir devlet bakımı veya devletin koruma altına alma işlemi sözkonusudur. Bu bakım ülkemizde ne yazık ki çok sayıda çocuğun bir çatı altında toplandığı "kışla tipi kurum bakımı"dır (4). Kurum bakımının zararlarını ve bakım altına alınacak çocukların sayısını en aza indirmek için her yol denemeli ve daha korunma kararı alınırken sağlıklı bir ayırım yapılarak bir çocuk için en uygun olan bakım modelinin ne olabileceğine bu aşamada karar verilmelidir. Bu uygulama günümüzde sıklıkla yapıldığı gibi çocuğun önce yuva bakımına alınması, sonra koruyucu aile veya evlat edinecek aileye yerleştirilmesi, sonra tekrar yuva veya başka bir aileye verilmesi gibi durmadan değişen ve çocuğu sürekli olarak yeni durumlara uymaya zorlayan bu çok zararlı ve yanlış uygulamalara son verecektir.

Bu tür önlemler alınsa bile yine de önemli bir grup çocuk kurum bakımına ihtiyaç gösterecektir. O halde; "kurum bakımının zararları nasıl en aza indirilebilir ve en uygun kurum bakım modeli neler?" sorusu üzerinde durmamız gerekiyor.

Türkiye'de bu günkü koşullarda bir kurum ortamının özellikleri şöyle özetlenebilir; Yuva ve Yetiştirme Yurtlarında çok sayıda çocuk benzer yaş grubundakilerle ve hatta kimi kurumlarda benzer cinsiyetteki çocuklarla bir arada kalmaktadır. Genellikle 20-30 çocuğa bir bakıcı anne. 100-200 çocuğa bir sosyal hizmet uzmanı düşmektedir. Kimi kuruluşlarda uzman kadroya hiç rastlanmıyor. Kuruluşların günlük işleri hizmetli personel gerçekleştirilmektedir. Kuruluşlar çoğunlukla şehrin merkezinden uzak, toplumdan adeta soyutlanmış gibidir veya toplumsal ilişkiler en az düzeydedir. Günlük yaşam fazlası ile düzenli ve belli

kurallara bağlıdır. Yapılacak işler önceden belirlenmiştir. Yani belli işlerin belli saatlerde, belli kişiler tarafından gerçekleştirilmesi söz konusudur. Çocukların kurumdaki bu işleyiş içinde belirlenmiş görev ve sorumlulukları yoktur. Kurumlar bir aile ortamından çok bir yatılı yurt veya okul hatta "resmi bir bina" görünümündedir. Bürolar, resmi arabalar, müdür vb. gibi devleti temsil eden ciddi görevliler...

İşte kurumları bu görüntüsüyle bir aile ortamına asla benzemediği için eleştiriyoruz. Sevgi, güven ve korunma gibi duyguların yaşanabildiği sıcak duyarlı ilişkileri vermediği için bu bakım tarzını kabullenemiyoruz. Çocuğun sağlıklı gelişimi özellikle toplumsallaşması bu yapay ortamda değil ancak bir aile ortamında mümkün olacağından bu günkü uygulama biçimi ile kurum bakımı istemiyoruz. "Kışla Tipi bakım dediğimiz bu tek tip insan yetiştiren model yerinedaha küçük birimlerde ve aile ortamına benzer yapılar ve ilişki sistemi içinde çocukların yetiştirilmesinin sağlıklı olacağını söylüyoruz. Bu model "Grup Evleri" modelidir. Buna daha anlaşılır ve Türkçe bir terimle "Çocuk Evleri" demek yerinde olacaktır.

Bu evler, şehrin çeşitli semtlerindeki Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna ait mülk veya bağış evler olabilir. Ya da uygun olabilecek bazı yerler kiralanabilir. Mekanın büyüklüğüne göre çeşitli yaş ve cinsiyetteki (0-18 yaş) en fazla 8-10 çocuk ebeveyn olarak tercihan evli olan bir çiftin denetimine verilir. Normal bir aile görülen karı-koca, ebeveyn-çocuk ve kardeş ilişkileri ile aile üyelerinin birbirlerine karşı görev ve sorumlulukları, çocuk evleri modelindeki aile içinde geçerlidir. Her çocuğun "anne" ya da "baba" diyebilecekleri ebeveynleri vardır ve onlara karşı belli görevleri, "kardeş"lerine karşı belli sorumlulukları vardır. Çocuklar her sabah, okuyorlarsa

okullarına, çalışıyorlarsa işyerlerine ve atölyelerine, aile reisi ise ev dışındaki görevine gider, akşam "evlerine" dönerler. Anne, evdeki yönetimden ve işleyişten sorumludur. Yemek, çamaşır, bulaşık yıkama, alış-veriş vb. ev işleri ile bireyleri arasında iş bölümü esasına göre paylaşılmıştır. Çocuk Evi, bu görünümü ile anne, baba ve çocuklardan oluşan sosyal bir birimdir. O semt içindeki diğer evler ve aileler arasında yerini alır. Çevre ile gereken sosyal ilişkileri kurar ve geliştirir. Bu ilişkilerin kurulması, çocukların sağlıklı toplumsallaşmaları açısından son derece de önemlidir.

Bu yapı içinde sosyal hizmet örgütüne düşen görev tüm "Çocuk Evleri" için uygun ebeveynleri seçmek, onların hizmet öncesi veya hizmet içi eğitimlerini yapmak, evlerin bütçelerini hazırlamak, işlerin yürütülüş biçimini denetlemek ve ortaya çıkan sorunların çözülmesinde gereken rehberlik ve danışmanlık hizmetini vermektir.

Kurum bakımının kaçınılmaz olduğu durumlarda önerilecek en uygun ve çağdaş bakım türü "grup evleri"dir. Ancak bir sorun alanı olarak düşünüldüğünde, tüm korunmaya muhtaç çocuklara götürülen hizmetlerin daha etkin olabilmesi için geliştirilen öneriler şunlardır:

1- Ekonomik yetersizlik nedeni ile çocuklarını devlet korumasına vermek isteyen ailelerin bu yetersizliklerini giderecek çözümlerin bulunması (Ayni-Nakti Yardım Yönetmeliği'nin geliştirilmiş biçimi ile uygulanması, anne ve babaya iş bulunması, okuyan çocuklara burs temini veya çocukların ücretsiz okutulması gibi yollarla ailenin ekonomik yükünün azaltılması, devamlı aile yardımlarının sağlanması vb. gibi)

2- Yuva ve özellikle yetiştirme yurtlarına ekonomik yetersizlik nedeni ve okutma amacı ile verilen çocukların, salt bu nedenden ötürü ailelerinden yakışır olarak yetişmelerinin önlenmesi için

devlet parasız yatılı okullarından yararlanmalarının sağlanması. Milli Eğitim Bakanlığı ile yapılacak bir protokolle, Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüne durumu saptanan ve sosyal incelemesi yapılan bu tür çocukların adı geçen okullara öncelikle alınmaları,

3- Yoksulluğun işsizlikten kaynaklandığı durumlarda ailenin parçalanmasını, çocuğun aileden ayrılmasını ve korunmaya muhtaç çocuk konumuna gelmesini engelleyici bir önlem olarak ebeveyn iş bulunması İş ve İşçi Bulma Kurumu ile yapılacak bir protokol bu tür ailelerin öncelikle işe alınmasını sağlayabilir.

4- Yurt dışına işçi olarak giden ailelerin çocuklarını "güvenli" bir yer olarak yurt veya yuvalara bırakmaları oldukça sık rastlanan bir uygulamadır. Korunma kararı alınma aşamasında bu veya benzeri nedenlerle geçici süre çocuklarını kurumlara bırakmak zorunda olan ailelere yardımcı olmak üzere, ailelerin çocuklarının bakım masraflarını ödeyecekleri veya katkı payı verecekleri, "özel bakım yurtları"nın açılması,

5- Anne-babası olmayan veya onlar tarafından terk edilen ve bu konumu nedeni ile durumu evlatlık verilmeye uygunluk gösteren çocukların, daha önceden incelenmesi yapılmış ve sırada bekleyen ailelere doğrudan verilerek, çocukların hiç yuva deneyimi geçirmeden, yani yuvanın olumsuz koşullarından etkilenmeden doğrudan evlatlık edinecek ailelere verilmesi,

6- Evlatlık verilecek çocukların mutlaka Sosyal Hizmet İl Müdürlükleri aracılığı ile burada çalışan uzmanlarca öz ailenin, çocuğun ve evlat edinecek ailenin sosyal-psikolojik incelemeleri yapıldıktan sonra mahkemelere intikal ettirilmesi, bu yolla ailelerin kendi aralarında anlaşarak çocuk alıp vermeleri veya uygunsuz evlat edinmelerin önüne

geçilmiş olacaktır.

7- Hastanelerin doğum servisleri, doğumevleri, ana-çocuk sağlığı merkezleri ve benzeri kuruluşlarda daha çok sosyal hizmet uzmanı görevlendirilerek bu ortamlardaki evlilik dışı doğumların veya istenmeyen hamileleklerin saptanması, bu tür çocukların terk edilmelerine meydan vermeden, ivedilikle evlat edinmeli aileler yanına yerleştirilmesi. Yine bu ortamlarda doğum yapan annelerle çalışarak çocukların ihmal ve istismara uğrama olasılığının saptanması ve çocukların bu yolla gerekiyorsa doğum anından itibaren kapsamlı korunmaya alınması (Aileye eğitim, sağlık, gıda ve diğer gereken ekonomik yardımlar ve psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri verilebilir),

8- Tek ebeveynli ve eşlerden birinin ölü, sakat, hasta yada işsiz olduğu durumlarda, diğer eşin tek başına hem çalışıp hem de çocuklarına bakma sorunu ortaya çıktığından bu durumdaki aileler çoğunlukla çocuklarını devlet korumasına terk etmektedirler. Bu konumdaki aileler için ücretsiz kreş ve gündüz bakım hizmetleri ile çocuk klüpleri uygun bir çözüm olacağına özellikle alt toplumsal ekonomik düzeyde ailelerin yaşadığı semtlere ücretsiz kreş ve gündüz bakıevi ile çocuk klüplerinin açılması ve yaygınlaştırılması,

9- Kurum bakımı ile ilgili olarak, öncelikle kuruluş kapasitelerinin düşünülmesi, mümkün olduğu kadar aile ortamına, "ev" havasına uygun küçük ünitelerde ve az sayıda çocuğa bakım sağlanması. Grup evleri modeline bir an önce hayata geçirilmesi,

10- Yuva ve Yetiştirme Yurtlarındaki çocukların yetiştirilmesinde en önemli rolü oynayan ve "anne figürü" olan "bakıcı anne" kadrolarının güçlendirilmesi. Çoğunlukla ilk okul eğitimi bile olmayan ve geleneksel çocuk eğitimi yöntemi

uygulayan bu anneler yerine, en az orta eğitim düzeyinde, konu hakkında özel eğitim görmüş veya hizmet öncesi eğitimden geçirilmiş personelin işe alınması,

11- Toplumsal değişme sürecine koşut olarak ve göç, hızlı kentleşme, nüfus artışı, işsizlik ve yoksulluk gibi nedenlerle sayıları hızla artan, marjinal sektörde çalışan veya sokakta başıboş dolaşan "sokak çocukları" için, bu grup çocukların yoğun olarak bulundukları yerlere "Sosyal Hizmet Büroları"nın açılması. Bu yolla sokak çocuklarına aç kaldığında sıcak bir yemek, temizlenme (banyo ve gerekiyorsa giysilerini yıkama olanağı), eğitim, ilk yardım, boş zamanlarını değerlendirme, danışma ve rehberlik hizmetleri verilebilir.

12- Yuva ve yurtlarda kalan çocukların aileleri ile mutlaka gereken sosyal hizmet çalışmalarının yapılması. Belli aralıklarla aileleri ziyaret etme veya ailenin kuruluşa gelmesini sağlama hem kurum bakımındaki çocukları ile ilişkilerini sürdürmelerinin yararı konusunda bilgilendirilmelerini sağlayacak, hem de ailenin durumundaki değişme ya da gelişmelerin izlenmesine yardımcı olacaktır. Ailenin durumunda bir gelişme saptanırsa, koruma kararı kaldırılarak çocuklarını yeniden yanlarına almaları sağlanabilir. Ailenin durumundaki değişmeler olumsuz ise, destekleyici ve tedavi edici hizmetler aileye kanallı olarak bir an önce koşulların iyileştirilmesine yardımcı olunabilir.

13- Yuva ve yurtlardan ayrılan çocukların toplum içinde izlenmesi ve takip çalışmalarının yapılması on sekiz yaşına kadar yuva ve yurtlarda kalan bu çocukların, yaşları dolar dolmaz iş bulmak, çevre edinmek, topluma uyum sağlamak yaşamlarını kendi başlarına sürdürmek zorunda kalmaları önemli bir sorundur. O güne kadar tüm gereksinimleri devlet ve kurum yöneticileri tarafın-

dan karşılanan ve her yerden bağımlı yetiştirilen bu gençlerin birdenbire bağımsız davranmalarını ve kendi kendilerine her yönden yeterli olmalarını beklemek oldukça zordur. Bu nedenle, özellikle ailesi ve yakınları olmayan gençler için topluma uyum ve yeni bir hayata başlamada bir şerit geçiş imkanı sağlayacak "Genç Evleri"nin açılması önemli bir ihtiyaca cevap verecektir. Giderleri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından karşılanan denetimi sosyal hizmet uzmanlarınca merkezden (il müdürlüklerinden) yapılan işi ve geliri olan gençlerin katkı payı verecekleri ancak tümü ile gençler tarafından yönetilen kendi kendini ve bir ev yönetimini öğrenmede gerekli deneyimleri kazandıracak genç evlerinin bir an önce açılması zorunlu görülmektedir.

14- Uzun yıllar dış kaynaklara, özellikle üniversitelere kapalı tutulan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun 25-30 yıllık birikimi, bilimsel inceleme ve araştırma yapmak isteyenlere açık hale getirilmelidir. Yeni hizmetlerin üretilmesi düşünülürken bunlara baz oluşturacak bilimsel verilerin ortaya konulacağı araştırmaların Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve yeni Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından teşvik edilmesi ve desteklenmesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

1. ARNAZ, Zuhdi: "Ana Yoksulluğunun Çocuk Gelişimine Etkileri Açısından Koruyucu Aile Bakımının Kurum Bakımı ile Karşılaştırılması İncelenmesi" Yayınlanmamış Öğretim Üyeliği Tezi. Sosyal Hizmetler Akademisi, Ankara, 1972.
2. YANÇATAPOL Süleyman: "Korunmaya Muhtaç Çocuklara Verilen Hizmetlerin Değerlendirilmesi" Panel Tebliği, Ankara 1992.
3. ARNAZ Zuhdi: "Türkiye ve Almanya'da Sosyal Hizmetler" Ansiklopedik Sözlük, (Edit.) Rusen Keleş, Jürgen Nowak ve İlhan Tomanbay, Ankara, Selvi Yayınları, 1991.
4. KOŞAR Nesrin: "Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı" Ankara, 1989.

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ GENEL MERKEZİ

SUÇLULUK VE İSLAH HİZMETLERİ KOMİSYONU

Doç.Dr. Sevdâ ULUGTEKİN
H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Öğretim Üyesi
Dr. Sunay İL
H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Arş. Görevlisi
Kasım KARAYAS
H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Arş. Görevlisi
Emel AYKOL
Sosyal Hizmet Uzmanı
Sedat TÜRKERİ
Sosyal Hizmet Uzmanı
Öben BAŞAR
Sosyal Hizmet Uzmanı

Bu rapor 20 Ekim 1991 sonrasında her alanda olduğu gibi suçluluk ve ıslah hizmetleri konusunda da yepyeni bir dönem açıldığı inancıyla, sosyal hizmet uzmanlarının bu konulardaki görüş ve düşüncelerini Bakanlığımıza özet olarak sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu yeni dönemde, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği olarak, suçluluk ve ıslah hizmetleri konusunda yeni politika ve hizmetlerin oluşturulmasına katkıda bulunmaya hazır olduğumuzu belirtmek isteriz.

Sosyal Hizmet Uzmanları, yaklaşık 30 yıldır suçluluk ve ıslah hizmetleri alanında fiilen çalışmakta, araştırma ve yayınlar yapmaktadırlar. Ek'de birisi Çocuk suçluluğu diğeri yetişkin suçluluğu konusunda iki özet rapor ve bu alanda sosyal hizmet uzmanlarının yaptıkları yayın ve araştırmaların bir listesi sunulmaktadır. Ayrıca listede yer alan yayınlardan bazılarından örnekler yer almaktadır.

Bu yeni dönemde suçluluk ve ıslah hizmetleri konusunda İnsan Hakları'na

KOMİSYONLARIMIZ İLK MEYVALARINI VERDİ

Derneğimiz Yönetim Kurulu'nun görevine başlar başlamaz mesleki sorunları ve gelişmeleri başta meslektaşlarımız ve ilgililer olmak üzere tüm kamuoyuna aktarmak ve sosyal hizmet mesleğine bilgi birikimi sağlamak amacıyla oluşturduğu "ihtisas komisyonları" görevlerinde olsa çalışmalarını tamamlamış bulunmaktadır.

Bu sayımızda yayınladığımız "Suçluluk ve İslah Hizmetleri Komisyonu"nun raporu, Adalet Bakanı Sayın Seyfi Oktay ve Bakanlığın ilgili yetkililerine, Dernek Yönetimi ve Komisyon Üyelerince sunulmuştur. Ayrıca, Çalışmalarını tamamlayan "Tıbbi Sosyal Hizmet Komisyonu"nun raporu, Sağlık Bakanı Sayın Dr. Yıldırım Aktuna ve Bakanlık yetkililerine ulaştırılmıştır. Her iki ihtisas komisyonunda emeği geçen meslektaşlarımıza teşekkür ediyoruz.

dayah çağdaş bir anlayışın yerleşeceğine olan inancımız tamdır.

ÇOCUK SUÇLULUĞU VE İSLAH HİZMETLERİ

Türkiye'de çocuk ve çocuk sorunları çeşitli açılardan toplumumuzdaki önemini korumaktır. Bu nedenle başta eğitim sağlık, sosyal hizmetler ve ıslah hizmetleri konuları yeni yaklaşım ve ele alışı gerektirmektedir.

Bugün ülkemiz nüfusunun % 42'si (24.430.000) 18 yaşın altındadır. Bilindiği gibi Türk Hukuk sistemi genel olarak 18 yaşın altını çocuk kabul etmektedir. Çocuk suçluluğu açısından yasaların muhatap kabul ettiği yaş grubu ise 12 yaşın üzeri olduğu için 12-18 yaş arası nüfus da ayrı bir önem kazanmaktadır. Toplam nüfusun % 13.79'u (7 984.000) bu

yaş sınırları içindedir.

Ülkemiz hızlı ve sağlıklı bir kentleşme sürecini yaşamaktadır. Dolayısıyla kır ağırlıklı nüfus yapısı giderek değişmiş, 1985 Nüfus sayımından itibaren kent nüfus, oransal olarak ağırlık kazanmaya başlamıştır. Bugün DPT'nin yaptığı tahminlere göre nüfusumuzun yaklaşık % 60'ı kentlerde yaşar hale gelmiştir.

Kentleşme, salt bir nüfus hareketliliği olgusu değildir. Kırdan-kente doğru yaşanan bu yoğun hareketlilik beraberinde eğitim, sağlık, beslenme, işsizlik ve kültürel değişim gibi pek çok konu da sorunları da getirmektedir.

Kısaca tanımlamaya çalıştığımız bu değişim süreci ikibinli yıllara doğru Türkiye'nin gündemine çok daha yoğun sorunlar getirebilecektir. Bu değişim sürecini dikkate alan her türlü önlem ve çözümlerin şimdiden düşünülüp planlanması, ileride bu sorunların, altından kalkılamayacak boyutlara ulaşmasını engellemektir. Bu sağlıklı kentleşmenin sonuçlarından en çok etkilenen nüfus kesimi ise hiç kuşkusuz çocuk ve gençler olmaktadır.

Bu değişim süreci özellikle temel eğitim sonrasında örgün eğitim hizmetinde yeterince yararlanamayan çocuklar, yaş ve fiziki kapasitelerine uygun olmayan koşullarda çalıştırılan çocuklar çeşitli nedenlerle sokağa sürüklenen çocuklar ve korunmaya muhtaç çocuklar gibi çeşitli psiko-sosyal nitelikli sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır.

Bu sorunlar arasında önem taşıyan bir başka konu da çocukların suça yönelmesidir. Hiç kuşkusuz çocuk suçluluğu konusu yalnızca kentlerin sorunu değildir. Ancak gerek nüfusun giderek kentlerde yoğunlaşması gerekse sağlıklı kentleşmenin yarattığı sosyal sorunların çözümsüz kalması sonucu bu

olgunun 2000'li yıllarda büyük ölçüde kentlerin sorunu olacağı gereğini ortaya çıkarmaktadır.

Günümüzde oldukça karmaşık nedenlere dayalı olarak ortaya çıkan çocuk suçluluğu, hukuk, sosyal hizmet ve eğitim, psikoloji, psikiyatri gibi pek çok meslek ve disiplinin doğrudan ilgilendiği ve çözüm aradığı bir konudur. Çocuk suçluluğu ve ıslahı konusu, bugün kaynağını İnsan Hakları Bildirgesi, Çocuk Hakları Bildirgesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası belgelerden alan yeni ve çağdaş bir anlayış kazanmıştır. Ülkemizde sorunun bu anlayış doğrultusunda yeniden ele alınması ve gerek mevzuatın gerekse örgütlenmenin yeniden gözden geçirilmesi bir zorunluluk halini almıştır.

Ülkemizde suç istatistikleri sağlıklı bir şekilde tutulmadığından konuyla ilgili ayrıntılı analizler yapmak ve çözüm planları geliştirmek güçleşmektedir.

Bir çocuk suç işlediğinde ilk teması kolluk güçleriyle olmakta, oradan varsa çocuk mahkemesine yoksa genel mahkemelere intikal etmektedir. Yargılama durumunda eğer çocuk hürriyeti bağlayıcı ceza alırsa, infaz süreci başlamaktadır. Tutukluluk süresini yetişkinlere ait kapalı ceza ve tutukevlerinde geçirmekte, ceza kesinleştğinde yaşı 18'i geçmemişse çocuk ıslahevleri ya da çocuk cezaevlerine gönderilerek infazı tamamlanmaktadır. Infaz sonrasında ise gerekli işleme yeterince yapılamamaktadır.

Türkiye'de var olan bu duruma karşın konunun gerçekte bir sistem bütünlüğü içinde ele alınmasında büyük yarar vardır. Sistemin aşamaları aşağıdaki gibi sistematize edilebilir.

1. Çocuk Suçluluğunun Önlenmesi: Önleme çalışmaları denildiğinde, çeşitli kamu ve gönüllü kuruluşların 18

yaş altı çocukların suça yönelmelerini azaltıcı çalışmaları akla gelmektedir. Temel olarak eğitim ve sosyal hizmet amaçlı kuruluşların (Okullar, çocuk klüpleri, gençlik merkezleri, çocuk yuvaları, çıraklık eğitim merkezleri sokak çocuklarını hedef alan kuruluşlar vb.) çalışmalarını daha etkili ve verimli kılacak ve aralarında işbirliği ve eşgüdümü sağlayacak düzenlemeler anlaşılmaktadır.

2. Yargılama Öncesi Dönem: Çocuğun suç işlediği veya suça yöneldiği saptandığı andan yargılama aşamasına kadar geçen dönemi kapsamaktadır. Bu dönemde konu birincil olarak kolluk güçlerinin ilgi alanına girmektedir. Bu süreç çocuğun psiko-sosyal sağlığı üzerinde olumlu ya da olumsuz ciddi izler bırakabilecek öneme sahiptir.

3. Yargılama Aşaması: Çocukların yargılanması günümüzün çağdaş toplumlarında doğrudan-doğruya çocuk mahkemelerince yapılmaktadır. Yargılama, suç işlediği veya suça yöneldiği varsayılan çocuk hakkında, tedbir ceza, gözetim gibi belli bir karara varıldığı ana kadar geçen süreci içermektedir.

4. İslah ve İnfaz İzleme Aşaması: Bu süreç suç işleyen çocuk hakkında verilen kararın uygulanması izlenmesi ve çocuğun rehabilitasyonu çalışmalarını kapsar.

5. Tahliye Sonrası İzleme Aşaması: Çocuk hakkında verilen hapis cezasının infazından sonra, çocuğun topluma uyumu için yapılması gereken izleme ve destekleme çalışmalarını içerir.

ÖNERİLER

- Dünya'da özellikle gelişmiş ülkelerde çocuk suçluluğu ve ıslahı anlayışı

giderek değişmekte ve çocukları dışlayan, damgalayan, toplumdan soyutlayarak cezalandıran anlayış terkedilmektedir. Ülkemizde de soruna bakış açısının bu doğrultuda geliştirilmesi gerekmektedir.

- Çocuk suçluluğu ve ıslahı konusunda Adalet Bakanlığı bünyesinde yetişkin suçluluğundan ayrı bir yapılanmaya gidilmelidir. Bilindiği gibi çocuk suçluluğu ayrı özellikleri olan bir konu ve ayrı bir ihtisas alanıdır. Bu nedenle konunun yetişkin suçluluğu ile aynı örgütlenme içinde ele alınması çeşitli sakıncalar yaratmaktadır. Nitekim 1979 yılında çıkarılan Çocuk Mahkemelerinin kuruluş, görev ve Yargılama usulleri hakkında Kanun'da konuyla ilgili ayrı bir birim (Çocuk, Eğitim ve İslah ve İnfaz İşleri Gn. Md.lüğü) kurulması öngörülmüş, ancak daha sonra 1981 yılında hüküm uygulanmadan yasadan çıkarılmıştır.

- Çocuk Mahkemeleri Yasası, uygulamadan çıkan deneyimlerin ışığında günümüz koşullarına göre yeniden düzenlenmelidir.

- Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 44. maddesi a fıkrasında aynı kanunun 10. maddesine göre "Haklarında tedbir uygulanmış olan küçüklerin yerleştirileceği devlete ait müesseselerin, müşahade merkezlerinin küçüklerin kısa sürelerde kabul edilecekleri veya ica-bında müşahadelerinin yapılmasına elverişli kabul Merkezlerinin ve küçüklere mahsus tevkif evlerinin, açılması öngörülmektedir. Ancak bugüne kadar bu yolda herhangi bir adım atılmamıştır. Oysa suçlu çocukların ıslah ve rehabilitasyonunda bu tür kuruluşların önemi yadsınmaz. Bu nedenle Yasa'nın öngörüldüğü bu tür kuruluşların bir an önce açılıp işlerliği kavuşturulması gereklidir.

- Tüm gelişmiş ülkelerde çocuk mahkemelerinin yaşla ilgili yetki sınırı (üst sınır) en az 18 bazı hallerde daha da yukarıdır. Bizim hukuk sistemimizde de 18 yaş çocukluktan yetişkinliğe geçiş sınırı olarak kabul edilmektedir. Ancak bu günkü uygulamada Çocuk Mahkemelerinin yetki alanına 15 yaşına kadar olan çocuklar girmektedir. Yeni bir düzenlemeyle bu yaş sınırının 18'e çıkarılması gerekmektedir.

- Ayrıca, suçun niteliği ne olursa olsun 18 yaşın altında suç işlemiş çocukların yargılanmaları mutlak suretle çocuk mahkemelerinde yapılmalıdır. Bu nedenle Yasa'nın 6. maddesinin son fıkrası Yasa'dan çıkarılmalıdır.

- Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş, görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 20. maddesinde yargılama sürecinde çocukla ilgili psiko-sosyal inceleme raporunun "gerekirse" hazırlanacağı ifade edilmektedir. Buna bağlı olarak da uygulamada pek çok çocuk için bu tür bir inceleme yapılmaksızın hüküm verilmektedir. Oysa bugün gelişmiş toplumlarda çocuk mahkemeleri bu tür incelemeler olmaksızın karar vermemektedir. Bu rapor gelişmiş toplumlarda hükmün en temel dayanağı olarak kabul edilmektedir. Yasada yapılacak bir düzenlemeyle bu raporun her çocuk için düzenlenmesi zorunluluk haline getirilmelidir.

- Yasaya göre çocuk mahkemelerinin yurt düzeyinde yaygınlaştırılması gerekmektedir. Bu yaygınlaştırmanın yurt düzeyinde yapılacak kriminolojik çalışmalar ışığında gerçekleştirilmesi, suç işleminin yoğun olduğu bölgelere öncelik verilmesi yararlı olacaktır. Mevcut çocuk mahkemelerinde ve yeni açılacaklarda uzman personelin (Sosyal Hizmet Uzmanı, psikolog, vb.) sayıca yeterli hale getirilmesi gereklidir.

- Diğer birçok alanda olduğu gibi suçluluk alanında da ekip çalışması esastır. Etkili ve verimli bir ekip çalışması gerçekleştirebilmek için birlikte çalışan tüm meslek elamanlarının birbirlerinin rol ve fonksiyonları konusunda eğitilmeleri gereklidir.

- Suçluluk ve ıslah alanında çalışan tüm meslek elamanlarının (hakim, savcı, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, pedagoğ vb.) ve yardımcı personelin hizmet öncesinde ve hizmet içinde üniversitelerle yapılacak işbirliği çerçevesinde eğitilmeleri ve bu eğitime süreklilik kazandırılması hizmetlerin kalitesi için gereklidir.

- Çocuk suçluluğunu önleme çalışmalarında örgün ve yaygın eğitim kuruluşları ve özellikle suç işleminin yaygın olduğu (kentlerin gecekondu bölgeleri gibi) yerleşim yerlerinde hizmet veren sosyal hizmet kuruluşlarıyla işbirliği yapılması ve eşgüdüm içinde çalışması gereklidir.

- Tahliye sonrası izleme ve destek çalışmaları çocuğun topluma yeniden uyum sürecinde yaşamsal öneme sahiptir. Bu yapılmadığı takdirde ıslahve infaz kuruluşlarında yapılan çalışmalar da önemli ölçüde etkisini yitirecektir.

- Özellikle suçun önlenmesi ve yargılama öncesi aşama önemli işlevler yüklenebilecek olan, Emniyet teşkilatına bağlı Küçükleri Koruma Şubeleri bugünkü işleyişleriyle işlevlerini yerine getirmekten oldukça uzaktırlar. Bu birimlerde çalışan polislerin özel olarak eğitilmesi ve bu birimlerin çeşitli meslek elemanlarıyla (Sosyal Hizmet Uzmanı, Psikolog vb.) desteklenmesi, işlevlerin daha etkili bir şekilde yerine getirmelerinde yararlı olacaktır.

- Son olarak her sorun alanında daha sağlıklı hizmet plan ve politika-

larının geliştirilebilmesi düzenli ve sağlıklı verilerin bulunmasına bağlıdır. Bu da sağlıklı veri kaynaklarının oluşturulmasını gerektirir. Ülkemizde suç istatistiklerinin, özellikle çocuk suçluluğu alanında, yeterli ve sağlıklı olduğu söylenemez. Bu nedenle yeni bir düzenlemeye gidilmesinde büyük yarar vardır.

Eski hükümlü ve tutukluların kamu işyerlerinde % 2 oranında istihdam edilmesini öngören yasal düzenleme, pratikte fazla işlememektedir. Çocuk suçlularının tahliye sonrasında işe yerleştirilmelerinde kanunun öngördüğü kontenjanın kullanılması ve genel olarak istihdamda desteklenmeleri gereklidir.

YETİŞKİN SUÇLULUĞU VE İSLAH HİZMETLERİ

Sosyal hizmet mesleği birey, aile ve toplum refahına yönelik olarak işlevsellik kazanmaktadır. Bu anlayış çerçevesi içinde sosyal hizmet açısından suçluluk müdahale edilmesi gereken bir sorun alanı, suçlular ve yakınlarında ulaşılması gereken hedef kitlelerdir.

Günümüzde, çağdaş ıslah anlayışının hedefi infaz sürecinde hükümlülerin rehabilitasyonu ve topluma yeniden kazandırılmasıdır. Sosyal Hizmet mesleği de bu konuda birincil derecede sorumluluğu olan ve işlevsellik kazanan bir meslektir. Profesyonel meslek elemanları olarak sosyal hizmet uzmanlarının nifaz sürecindeki görevleri üç aşamada ele alınabilir. Birinci aşama hükümlünün infaz sürecine hazırlanması aşamasıdır. Sosyal hizmet uzmanı, hükümlü birey cezaevine geldiğinde ilk görüşmeyi yapar. Bu görüşmede amaç psiko-sosyal yönleriyle hükümlünün sorunlarının belirlenmesidir. Kuşkusuz hangi nedenle suç işlemiş olursa olsun

hükümlü birey bazı sorunlarla yüklü olarak cezaevine gelmektedir. İşlediği suça ilişkin sorunları vardır, ailenin parçalanma durumu söz konusudur, dini inançlarına aykırı davranmıştır, düşman kazanmıştır, geleceğine ilişkin endişeleri vardır vs. ifade edilen sorunların belirlenmesi ve hükümlü üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi daha sonra uygulanacak rehabilitasyon programlarının planlanması açısından büyük önem taşımaktadır. İlk görüşmenin bir başka amacı da hükümlünün cezaevi ve infaz süreci hakkında bilgilendirilmesidir. Uyulması gereken kurallar, yerine getirilmesi gereken sorumluluklar vs. hakkında bilgi verilip varsa soruları yanıtlanır. Infaz sürecine ilk adım niteliğindeki bu çalışmalarla hükümlüler infaz sürecine hazırlanmakta ve daha kolay uyum sağlamaktadırlar.

İkinci aşama infaz sürecindeki çalışmaları kapsar. Bu aşamada hükümlülerin çeşitli sorunları bireysel görüşmeler ya da grup etkileşimi yoluyla çözümlenmeye çalışılır. Karşılaşılan sorunlar hükümlüler arası ve hükümlülerin cezaevi personeliyle olan ilişkilerinin düzenlenmesi, ziyaretçi sorunu, aileleriyle ilişkileri, çalışıyorsa işe uyumu vs. konuları kapsar.

Son olarak tahliye sonrasına hazırlık çalışmalarıdır ki hükümlüler açısından büyük önem taşımaktadır. Yine sosyal kişisel çalışma ya da sosyal grup çalışması yöntemi kullanılarak hükümlülerin geleceklerine ilişkin sorunları paylaşılır, çözümler getirilir ve plan yapmalarına yardımcı olunur.

Öncelikle şunu kabul etmek gerekir ki hiç bir birey suçlu olarak doğmaz. Bireyler sorunlarıyla başa çıkma konusundaki güçsüzlükleri ya da yetersizlikleri nedeniyle daha çok sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerin etkisiyle suça yönelmektedir. Ayrıca bireylerin herşey-

den önce bir insan olarak değeri vardı. Dolayısıyla hükümlülere gereksinim duydukları profesyonel desteği sağlamak ve topluma yeniden kazandırmak önemli bir toplumsal sorumluluktur. Gelişmiş batılı ülkelerdeki uygulamalarla karşılaştırıldığında ülkemizde ne yazık ki bu sorumluluğun yeterince yerine getirilemediği görülmektedir. Cezaevlerinde yeterli sayıda sosyal hizmet uzmanı istihdam edilmemekte dah ada önemlisi sosyal hizmet uzmanı (Sosyal Çalışmacı) kadrolarında sosyolog ve benzeri meslek elemanları çalıştırılmaktadır. Doğal olarak sosyal hizmet uzmanlarının bilgi, yöntem ve deneyimlerine sahip olmayan söz konusu elemanların çalışmaları alandaki gereksinimleri karşılayamakta ve sonuçlar sosyal hizmet mesleğine maledilmektedir. Bilindiği gibi belli uğraşların meslekleşme sürecini hazırlayan nesnel nedenler ve koşullar vardır. Çağımız her alanda daha çok ihtisaslaşmayı gerektirmektedir. Bu nedenle meslekler birbirleri yerine iha me edilemezler. Bir inşaat mühendisliği kadrosuna salt mühendis olduğu için Gıda mühendisi atanamayacağı gibi sosyal çalışmacı (Sosyal Hizmet Uzmanı) kadrosuna da yakın alan olduğu gerekçesiyle sosyolog yada başka meslek ve disiplinlerden elemanların atanması düşünülemez. Eğer gerçekten gerekliyse sosyolog ve benzeri meslekler içinde kadro tahsisi yapılmalıdır. Görüldüğü gibi en önemli çelişki profesyonel meslek elemanlarının istihdam konusundadır. Bunun yanı sıra Adalet Bakanlığı bünyesindeki eğitim birimine önemli sorumluluklar düşmemektedir. Eğitim birimini hizmetlerin koordinasyonu ve denetiminin yanı sıra sosyal servis elemanlarının motivasyonunda da daha aktif ve etkili olması gerekir.

Sosyal servis uygulamaları açısından mevcut durumun değerlendirilmesinin, bu alanda yapılacak düzenlemeler için

temel teşkil edeceği düşünülmektedir. Dr. Sunay İL tarafından 1988'de yapılan bir araştırmaya göre hükümlü kadınların sadece % 1.29'u sosyal servis elemanlarıyla haftada bir düzenli görüşebilmektedir. % 78.06'sı hiç görüşmemiştir, kalan grup ise sadece ilgili dosyaların doldurulması amacıyla görüşme yapmıştır. Sosyal servis elemanlarıyla görüşme olanağı sağlandığında hangi konuları paylaşmak istedikleri sorulduğunda ilk sırada tahliye sonrası yaşama ilişkin sorunları yer almış, bu ailevi sorunlar takip etmiştir. Gereksinimleri olduğu halde sosyal servis elemanlarıyla görüşmeyeceklerini söyleyen bir grup kadın iş konuşmayı becerememekten çekinme, elemanın erkek olması gibi nedenler ileri sürmüşlerdir. Bu nedenler uygun koşullar sağlandığında aşılabilecek olan sorunları kapsamaktadır. Örneğin sosyal servis elemanlarının yoğun biçimde problem tarama ve çözümleme görüşmeleri yaptığı bir cezaevinde bu tür görüşmeler kanıksanan bir olay haline gelecek ve bir takım çekingenlikler ortadan kalkacaktır. Hükümlü ve tutuklular daha sağlıklı çözümlere ulaştıkça sosyal servis elemanlarıyla işbirliği artık infaz sürecindeki yaşamın vazgeçilmez bir parçası olacaktır. Mevcut durumda kadınların yaklaşık % 60'ı sorunları hiç kimseye paylaşmamakta kalanlar da birbirleriyle ve infaz ve koruma memurlarıyla konuşmaktadır. Kuşkusuz arzu edilen durum bu değildir.

Kadın hükümlü ve tutuklular için ifade edilen bu araştırma sonuçları büyük ölçüde erkekler için de geçerlidir. Çünkü her iki esimde uygulanan infaz süreci yaklaşık aynıdır.

Gelişmiş ülkelerde sosyal hizmet uzmanları infaz sürecinde makro ve mikro düzeylerde oldukça aktif sorumluluklar almakta ve hükümlülüyle ailesi, toplum ve cezaevi personeli

arasında bir köprü konumunda çalışmaktadırlar.

Suçluluk, insanoğlunun varoluşundan itibaren gündemde olan bir olgudur ve hep gündemde kalacaktır. Bu gerçeğin kabulü mücadele konusundaki gelişmeleri de beraberinde getirmektedir. Ülkemizde de etkin hizmetler verebilecek profesyonel meslek eleman kaynağı mevcuttur. Sorun söz konusu elemanların istihdam ve hizmet ortamının sağlanması sorunudur.

Yetişkin suçluluğu konusunda ifade edilebilecek diğer bazı öneriler şunlardır:

- Ceza ve infaz kurumlarındaki sosyal servis elemanlarının (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog vb.) mesleki uygulamalarının genel ve yaygın uygulamalar haline getirilmesi gerekmektedir. Bu anlayış çerçevesinde sosyal servis elemanlarına fiziki koşullar dahil en uygun çalışma ortamı sağlanmalı ve yapılan çalışmalar desteklenmelidir. Bu çalışmalar yönetici durumundaki kişilerin kişisel insiyatiflerine bırakılmalıdır.

- Ceza ve infaz kurumlarında çalışan tüm personelin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimden geçirilmeleri ve bu eğitimlerde çağdaş ıslah anlayışının vurgulanması, çalışmaların düzenliliği ve verimliliği açısından yararlı olacaktır.

- Islah alanında çalışan uzman personelin mesleki denetimleri düzenli olarak yapılmalıdır.

- Ceza ve infaz kurumlarının yönetimi görevine sosyal bilimler alanında Yüksek öğrenim görmüş kişiler atanmalıdır. Bu, kurumlardaki yönetim anlayışının bilimsel ve mesleki temellere oturtulmasına katkı sağlayacaktır.

- Ceza ve infaz kurumlarındaki tüm tutuklu ve hükümlülerini sosyal servise

verilen hizmetlerden yararlanma şansları olmalıdır. Bu konuda var olan engelleyici bürokratik işlemler ortadan kaldırılmalıdır.

- Tutuklu ve hükümlülerin tahliye sonrası topluma uyumlarını kolaylaştıracak destekleyici kurumların açılması ya da bu amaçla mevcut sosyal hizmet kuruluşlarında yararlanılması gereklidir.

- Suçlunun Rehabilitasyonu ve topluma yeniden uyumu süreci büyük ölçüde toplumun suçluya bakış açısından etkilenmektedir. Genel olarak toplumdaki önyargıları değiştirmek üzere kapsamlı araştırmalar ve yönlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

- Ceza ve infaz kurumlarında iş atelyelerinde çalışan hükümlülerce adil bir ücret ödenmesi ve sosyal güvenlik kapsamına alınmaları onları gelecek yaşamlarına hazırlamaları olumlu bir katkı sağlayacaktır.

- Herşeyden önce bireyin suça yönelmesini önlemek gerekmektedir. Bu konuda eğitim ve sosyal hizmet kuruluşlarının sorun önleyici fonksiyonlarından yararlanılmalıdır. Bu amaçla söz konusu kuruluşlarla işbirliği yapılmalıdır.

SUÇLULUK VE ISLAH HİZMETLERİ KONUSUNDA ŞU'LARININ ÇALIŞMALARINDAN ÖRNEKLER

1. İL, Sunay: "Türkiye'deki Kadın Suçluların Genel Özellikleri ve Infaz Sürecindeki Sorunları üzerine bir araştırma" Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, 7, 1-3, 7-27, 1989.

2. İL, Sunay: "Türkiye'deki Kadın Suçluların Genel Özellikleri ve Infaz Sürecindeki Sorunları üzerine bir araş-

tırma" Yayınlanmamış Doktor Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1990.

3. UL, Sunay: "Kadını Suça Yönelten Bir Faktör Olarak Aile Yapısı" Mülkiyeleir Birliği Dergisi, Nisan 1991.

4. Karabaş, Emel: "Suçlu Çocuklara Verilen Psiko-Sosyal Hizmetler" Suçlu Çocuklar, suça itilme nedenleri ve Eğitim yolu ile korunmaları Ankara, Adalet Bakanlığı Yay, 1985, 55. 37-43.

5. Özgökmen - Uluğtekin, S., T. Ağar ve E. Akyol: "Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal Hizmet" Bilimsel Öneriler Ankara, Ankara Barosu Yay., 1974, ss. 201-209.

6. Uluğtekin, S.: "Çocuk Suçluluğunda Kurumsal Hizmetlerin Niteliği" Sosyal Hizmette Adım Dergisi 1, 7: 11-14, 1976 b.

7. Uluğtekin, S.: "Dünya Çocuk Yılına Girerken Çocuk Mahkemeleri Yasa Tasarısına kısa bir bakış" Toplumsal Çaba (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Aylık Bülteni) 10: 2-3. 1979.

8. Uluğtekin, S.: "Türkiye'de Suçlu Çocuklar ve Toplumsal Ekonomik Kökenleri" Adalet Dergisi 70, 1-2: 81-92. 1979.

9. Uluğtekin, S. ve Z. Arnaz: "Çocuk Refahı Hizmetlerinde Psikiyatrik Ekibin Yeri" XVIII. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi: Bilimsel Çalışmalar, raporlar, serbest bildiriler. İstanbul, 6-10 Eylül 1982, ss. 191-194.

10. Uluğtekin, S.: "Suçlu ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar için inceleme

Raporu" Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yay., 1983 a, ss. 33-44.

11. Uluğtekin, S.: "Hükümlü Çocunun Toplumsal Kökeni ve Suç Türü", Adalet Dergisi, 74, 4: 649-652, 1983 b.

12. Uluğtekin, S.: "Suçlu Çocuklara İlişkin İslah Sisteminde Kurumsal Bakım ve Çağdaş Tretman Modelleri" Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi 3, 3: 197-215. 1985 a.

13. Uluğtekin, S.: "Hükümlü Çocukların Benlik Tasarımlarıyla Yeniden Toplumsallaşmaya Yatkınlıkları, Arasındaki İlişkiler" XXI. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Adana, 7-13 Ekim 1985 b. ss. 109-113.

14. Uluğtekin, S.: "Family Back ground and Resocial-ization of Turkish Delinquents" International Journal Of Offender Theraph and Comparative Criminology. 33, 1: 27-35. 1989 a.

15. Uluğtekin, S.: "Hükümlü Çocunun Yeniden Topluma kazandırılmasında Sosyal Hizmet Uzmanının Rolü" Adalet Dergisi 80, 6: 170-178. 1989 b.

16. Uluğtekin, S.: "Çocuk İslah Kurumlarındaki Hükümlü çocukların Demografik ve Toplumsal Özellikleri ile Kurum Bakımından Niteliği" XXV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Mersin, 15-21 Ekim 1989 c, ss. 24-27.

17. Uluğtekin, S.: Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma. Ankara 1991.

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ TIBBİ SOSYAL HİZMET KOMİSYONU RAPORU

Nilgün KÜÇÜKKARACA
H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu
Araştırma Görevlisi
Özlem ÖNTAŞ
Sosyal Hizmet Uzmanı
Zehra YELKEN
Sosyal Hizmet Uzmanı
Majide ALPTEKİN
Sosyal Hizmet Uzmanı
Mahmut AKKIN
Sosyal Hizmet Uzmanı
Nilüfer TEKİN
Sosyal Hizmet Uzmanı

Bu rapor, 20.10.1991 sonrasında her alanda olduğu gibi sağlık alanında da yepyeni bir dönem başladığı inancıyla Sosyal Hizmet Uzmanlarının bu konudaki görüş ve düşünceleri Bakanlığımıza sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Yeni başlayan bu dönemde Sosyal Hizmet Uzmanları ve Örgütlü gücümüz Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Sağlık alanında yeni politika ve hizmetlerin oluşturulmasında katkıda bulunmaya hazır olduğumuzu belirtmek isteriz.

Sosyal Hizmet Uzmanları, Sağlık alanında, diğer sağlık personelleri ile birlikte yaklaşık 30 yıldır çalışmakta, araştırma ve yayın yapmaktadır. Raporumuzda Sosyal Hizmet Uzmanlarının sağlık kurumundaki rol ve işlevlerine değinilmekte yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri getirilmektedir.

Bu yeni dönemde çağdaş insan haklarına dayalı Genel Sağlık Sigortasının toplumsal yaşam işlerlik kazandırılmasını diliyoruz.

TIBBİ SOSYAL HİZMET

Günümüzde hızlı sanayileşme ve kentleşme olgusuna bağlı olarak çıkan değişme ve gelişme Sosyal Hizmet mesleğinin çok fazla önem kazanmasına neden olmuştur.

Çağımızda yaşanan teknolojik ve bilimsel gelişmeler toplumların sosyo-ekonomik ve siyasal yapılarında önemli ve köklü değişmelere neden olmaktadır.

Sanayileşme, Kentleşme ve çağdaşlaşma olarak tanımlanabilen bu süreçler insan yaşamına olumlu katkılarda bulunurken yadsınamayacak sorunlar da beraberinde getirmektedir. Çağımız toplumlarında giderek önem kazanan mesleklerden biriside Sosyal Hizmet mesleğidir. Çünkü Sosyal Hizmet mesleği teknolojik gelişmeyi insanlaştırmayı ve toplumları sosyalleştirmeyi kendisine amaç edinmiş

bir meslektir (Kut. Sosyal Hizmet Cilt 1, Sayı 1, 1990).

Gelişen toplumdaki sorunlarla ilgilenen Sosyal Hizmet mesleğini birincil alanlarının yanısıra ikincil alanlarda da görmek olasıdır. Tıbbi Sosyal Hizmet alanı, Sosyal Hizmet mesleğinin ikincil ancak çok eski yerleşik ve önemli alanıdır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nun yaptığı tanımda 'sağlık; "fiziksel, sosyal ve ruhsal yönlerden tam bir iyilik halidir". Hastalık ve sağlık birbirleriyle yakın ilişkili olup, aralarında çizgiyi belirlemek bir hayli güçtür. Çok çeşitli psiko-sosyal etkenler hastalığa yol açabildiği gibi, hastalık nedeniyle de bu tür sorunlar ortaya çıkabilir. Sağlık; kişinin toplumsal rollerine yeterli bir şekilde yerine getirmesini

belirtirken, hastalık; fonksiyonların gerçekleştirilmesindeki yetersizlikleri ifade eder (1).

Hastalıkları teşhis ve tedavi etmek amacıyla yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlar, sağlık elemanlarını hastalığa yolaçan fiziksel, ruhsal ve sosyal faktörler arasındaki ilişkiler üzerinde odaklaşmaya yöneltmiştir. "Kapsamlı Tıp" —Comprehensive Medicine— adı verilen bu yeni tedavi biçiminde Tıbbi Sosyal Hizmet Uzmanı, hastalığın tanı ve sağaltım sürecinde, hasta ve ailesinin psikolojik ve sosyal özelliklerini saptayarak, hastanın sağlığına kavuşmasında tedavi ekibinin etkin bir üyesi olarak rol oynamaktadır (3).

Bu nedenle Tıbbi Sosyal Hizmet; "Hastanede ayakta ve yatarak muayene, tetkik ve tedavi olan hastaların tıbbi tedaviden etkin bir şekilde yararlanmaları amacıyla, Sosyal Hizmet uzmanları tarafından yürütülecek ekonomik, sosyal, psikolojik, eğitici destekleyici ve geliştirici hizmetlerin yanında hastanın ailesi ve çevresi ile ilişkilerinin düzenlenmesi, hastaneden çıktıktan sonra kişisel ve ailevi sorunlarının çözülmesi gibi hizmetlerin bütünü" şeklinde tanımlanabilir (2).

Tıbbi Sosyal Hizmet, sadece tedavi amaçlı kurumlarda değil, koruyucu ve rehabilite edici çalışmalarda da yer almakta bu hizmet birimlerinin vazgeçilmez unsuru olmaktadır. Halk sağlığı ile ilgili bir çok araştırma ve hizmetlerin yürütülmesinde de Sosyal Hizmet uzmanları etkin görevler üstlenmektedir.

Tedavi kurumlarında Sosyal Hizmet uzmanlarının rol ve görevleri tanımlara dayalı olarak şu şekilde ele alınabilir (2).

1) Bölüme gönderilen/başvuran her

hastanın psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarını değerlendirmek, uygulanacak olan hizmet biçimini saptamak ve yürütmek,

2) Yatan hastaların sıkıntı, endişe ve korkularını gidermeye çalışmak,

3) Hastaların ailesi ve çevresi ile ilişkilerini düzenlemek,

4) Ekonomik güçleri yetersiz olan hastalara yardımcı olmak, yararlanabilecekleri kurumlar hakkında bilgi vermek,

5) Hastaların boş zamanlarını uygun uğraşı ve eğitici programlarla değerlendirmek,

6) Hastalara taburcu edildikten sonra girecekleri ortamda uyumları ile ilgili sorunlarının çözümüne yardımcı olmak,

7) Sosyal Hizmet ile ilgili konularda araştırma yapmak, yayınlamak ve kuruma sunmak,

8) Gerekli olan konularda hizmet için eğitim programları hazırlamak ve uygulamak,

9) Hastane ile toplumdaki diğer ilgili kurumlar arası işbirliğini düzenlemek ve bu çalışmalara katılmaktır.

Bu görevler, hastanın psiko-sosyal ve fiziksel bütünlük içinde ele alınması nedeniyle tedavi öncesi, tedavi süreci ve sonrası birbiri içinde öncelikli olarak yer alabilir. Sosyal Hizmet Uzmanı, hasta, ailesi ve sağlık ekibi ile birlikte çalışır. Ayrıca uzmanın idari görevleride olabilir. Ancak Sosyal Hizmet uzmanı idari personel değil, sağlık ekibi içinde temel görevi bulunan sağlık elemanıdır.

Yukarıda genel olarak Sosyal Hizmetin amacı ve Tıbbi Sosyal Hizmet Uzmanının rol ve görevleri ele alınmıştır. Ülkemizde, var olan hali hazırdaki uygulama şu şekildedir.

Türkiye'nin çeşitli devlet, üniversite ve özel hastanelerinde Sosyal Hizmet uzmanları bulunmaktadır. Özel ve üniversite hastanelerindeki Sosyal Hizmet Uzmanı sayısı kesin olarak elde edilememiştir. Ancak Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelerde 143 Sosyal Hizmet Uzmanı kadrosu bulunduğu ve kadrolarda 113 Sosyal Hizmet Uzmanının görev yaptığı ve yaklaşık 30 kadronun boş bulunduğu edinilen bilgiler arasındadır.

Bakanlığa bağlı hastanelerde kullanılan 113 Sosyal Hizmet Uzmanı kadrosunun hepsinde de Sosyal Hizmet Uzmanının bulunup bulunmadığı bilinmemektedir.

Gelişmekte olan ve Sosyal Hukuk Devletini kendine amaç edinmiş bir ülkenin, sağlık kurumlarında bu denli az sayıda Sosyal Hizmet Uzmanı bulunduruyor olması düşündürücü ve kaygı vericidir.

SORUNLAR

1) Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliğinde yer alan Sosyal Hizmet Uzmanı ve Sosyal Hizmet Şerifinin görev ve yetkileri bölümündeki görev tanımları günümüz koşullarına göre yeniden düzenlenmelidir. Yasal olarak ortaya çıkan bazı eksiklikler, uygulama esnasında Sosyal Hizmet Uzmanının görevleri açısından çelişkilere yol açmaktadır.

2) Bir çok hastanede (yasal olarak kurulması öngörülmüş olmasına rağmen) Sosyal Hizmet birimleri (sosyal servisleri) bulunmamaktadır. Bu tür servislerin kurulmaması psiko-sosyal ve ekonomik sorunları bulunan hasta ve ailesine yardımcı olabilecek meslek elemanının görevini yapmamasına ve bu nedenle tedavinin psiko-sosyal boyutunun eksik kalmasına yol açmaktadır.

3) Sosyal Hizmet Birimleri (sosyal servisler) yönetsel olarak, bazen müdürlüklere bağlanabilmekte, bu durumda sıkıntı ve çelişkilere kaynaklık edebilmektedir. Bu durumun, sorun kaynağı olmasının önlenmesi için Sosyal Hizmet birimlerinin doğrudan Başhekiye bağlanması gerekmektedir.

4) Sosyal Hizmet Uzmanları, sağlık kurum ve kuruluşlarında idari görevlerde alabilmektedir. Ancak, uygulamada idari personel statüsünde bulunmaması nedeniyle "vekaleten" bu işi yürütebilmekte bu durum görevini geçici ve yetkisiz olarak yerine getirmesi anlamını taşımaktadır.

5) En önemli sorunlardan biriside Sağlık Bakanlığına bağlı Sağlık Kurumlarında istihdam edilen Sosyal Hizmet Uzmanı sayısının niceliksel olarak çok yetersizliğidir.

ÖNERİLER

1) Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği'nde yer alan Sosyal Hizmet Uzmanı ve Sosyal Hizmet Bölüm Şefinin görev tanımlamaları günümüz koşullarına ve hizmetin gerekliliğine göre yeniden düzenlenmelidir.

2) Tüm Sağlık Kurumlarında "Sosyal Hizmet Servisleri" yaygınlaştırılmalı, mesleki formasyona ve bilgiye sahip meslek elemanları bu servislerde görevlendirilmeli ve büroların hizmet verimliliğini yükseltecek düzenlemeler yapılmalıdır.

3) Hasta ve yakınlarınca gereksinim duyulan durumlarda kullanabilecekleri bir "Sosyal Hizmet Fonu" oluşturulmalı, bu fonun kullanım yetkisi Sosyal Hizmet Uzmanında olmalıdır.

4) Ülkemizde, Genel Sağlık Sigortası kısa zamanda yasallaştırılarak örgün

sigorta kapsamında yer almayan birey ve aileler bu sigorta çatısı altında toplanmalıdır. Sigortanın uygulaması ve sigortadan yararlanacakların saptanmasında "Sosyal İncelemeler" yapılmalı, bu incelemeler 4 yıllık eğitimleri süresince Sosyal İnceleme bilgi ve becerisini edinmiş Sosyal Hizmet meslek elemanlarınca gerçekleştirilmelidir.

5) Yardımcı sağlık personelleri olan hemşire, laborant, teknisyenlerin eğitim süreçleri ortaokul sonrası 3 yada 4 yıllık bir eğitimi kapsamaktadır. Öğrencilerin ergenlik ve gençlik çağlarını yaşıyor olmaları ve okulların yatılı nitelikte olması gençlerin psikolojik ve sosyolojik sorunlarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Bu nedenle sağlık personelinin yetiştirdiği okullarda psikolojik, danışmanlık ve rehberlik servisleri oluşturulmalı ve bu birimlerde Psikolog, Gelişim Uzmanı ve Sosyal Hizmet Uzmanı yer almalıdır.

6) Kimsesiz, bakıma muhtaç yoksul hastalar ile ailesi veya annesi tarafından hastanede terk edilen çocuk olgusu sağlık kurumlarında özellikle hastanelerde ciddi sorunlar yaratmaktadır.

Çeşitli sosyal ve ekonomik kaynaklı nedenlerle bu sorunun muhatabı olan çocuk veya yaşlımızı sokağa bırakmak çağdaş insan haklarıyla ve sosyal devlet ilkimizle çelişmektedir. Bu nedenle Sağlık Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Emniyet Müdürlüğü ve ilgili olabilecek diğer kurumlarla ortak bir protokol imzalanmalı ve sorunun çözümüne insancıl bir yaklaşım getirilmelidir.

7) Ülkemizin de içinde yer aldığı geri kalmış ülkelerde nüfus artış hızı büyük

önem taşımaktadır. Artan nüfusa oranla götürülecek hizmetin niceliği ve niteliği toplumun ekonomik ve sosyal yapısıyla ilintilidir. Karşılanamayan gereksinimler insanları ve toplumu ekonomik ve psikolojik sorunların içine sürükler.

Ülkemizdeki nüfus artış hızı devlet politikasında ciddi önlemler alınmasını zorunlu kılmaktadır. Nüfus artış hızının denetim altına alınabilmesi nüfus politikası ve aile planlaması uygulaması ile gerçekleştirilebilir. Nüfus planlamasının esasını teşkil edecek olan sağlık bilgisinin yanında toplumorganizasyonu ve toplumla çalışma yöntemleri konusunda bilgi ve beceri ile donatılmış meslek elemanlarına gereksinim vardır. Bu nedenle aile planlaması hizmetinin amacına ulaşmasında Sosyal Hizmet Uzmanları etkin görevler üstlenebileceklerdir. Yeterki mesleki bilgi ve becerilerini kullanabilecekleri olanaklar ve ortamlar yaratılabilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1) K. Karaca, Nilgün "Tıbbi Sosyal Hizmet" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara, H.Ü. Sosyal Hizmetler Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD, 1987.

2) Öztürk, Hasan DOĞAN ve Diğerleri "Tıbbi Sosyal Hizmet" (Yayınlanmamış Teksir) H.Ü. Uygulama Hastanesi, 1982.

3) Turan, Nihal "Tıbbi Sosyal Hizmet" (Yayınlanmamış Teksir) Sosyal Hizmetler Akademisi, 1979.

4) Kut, Sema, Sosyal Hizmet Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 1991.

ÇOCUK SUÇLULUĞUNUN OLUŞUMUNDA AİLE ETMENİ

Suç ve suçluluk kavramı sanayileşme ve bunun yarattığı toplumsal hareketlilik içerisinde yer alan göç, işsizlik ve ekonomik yoksunluğunda eşlik ettiği düzensizliklerin bir sonucudur. Belirtilen bu durum temelde aynı kalmakla birlikte süreç içerisinde bazı değişimler göstererek ülkenin sosyo-ekonomik yapısına ve sosyal refah anlayışına da bağlı olarak günümüze kadar süregelmiştir.

Suçluluk içerisinde yer alan çocuk suçluluğu olgusu ise belirtilen nedenlerin aile kurumunu olumsuz biçimde etkilemesi ile ortaya çıkmıştır. Bozulan aile yapısı, beraberinde çocuğun aile denetiminden uzaklaşması, yaşanan çaresizlikler ve doyumsuzluklar çocuk suçluluğunun en başta gelen nedenleri arasında olmuştur.

Çocuk suçluluğu bu anlamda toplumların en önemli sorunlarından birisi haline gelmiş ve birçok araştırmanın da konusunu oluşturmuştur. Türk toplumunun genç bir toplum olduğu da düşünülecek olursa sorunun önemi ülkemiz açısından daha da öne çıkmaktadır.

Aşağıda özet olarak bulgularını vereceğim "Suçlu Çocuklar Gözüyle Aile Özelliklerinin Değerlendirilmesi" isimli lisans tezi 1988 Kasım ayında -benim de içinde bulunduğum bir grup tarafından gerçekleştirilmiştir. Ankara Kalaba Çocuk İslahevi'nde, tarama modeli kullanılarak, bilgilerin görüşme formu aracılığıyla elde edildiği araştırmada 90 çocukla görüşme sağlanmıştır.

Araştırmada, benzerlerinden farklı olarak "suçlu çocuklar gözüyle aile

Turgut ERBASAN
Sosyal Hizmet Uzmanı

özellikleri" varolduğu biçimde belirlenmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte araştırma kapsamında, çocuğun islahatına gelmeden önceki durumu, aileleriyle olan ilişkileri ve aile özellikleri, bu çocukların islahatındaki yaşamları ve geleceğe yönelik düşünceleri de incelenmiştir.

Bu bölümde, çocuk suçluluğunda ailenin farklı bir öneme sahip olduğu düşünüldükçe, aileye ilişkin bulgular veriliş, konu öneriler ışığında tartışılacaktır.

Aile İçi İlişkiler ve Suç

Çocuk ailenin bir üyesi olarak kişiliğini, toplumsal davranışlarını, değerlerini, ahlak yargılarını her şeyden önce ailesi içinde aldığı eğitimle elde edecektir. İşte bu nedenle ailedeki düzensizlikler hemen her zaman çocukları etkileyecek ve bazen de onları suça yönelecek kadar zedeleyebilecektir (Günce, 1).

Bu anlamda aile üyeleri arasındaki ilişkilere bakıldığında çocukların %24.44'ü üyeleri arasında önemli geçimsizlik ve huzursuzluğun olduğunu söylemişlerdir. İlişkilerin bozukluğu düzensiz aile ilişkilerinin desteklemekte suça yönelimde etkili olduğunu düşündürmektedir.

Unutulmamalıdır ki olumlu ana-baba-çocuk ilişkileri çocuğun ruhsal gelişimi için sağlıklı bir zemin hazırlar. Özellikle sevginin verildiği korunma ihtiyacının sağlandığı ortamda, büyüyen çocuk, kendine güven duygusuyla birlikte toplumsallaşmanın da temellerini atmış olacak ve daha olumlu davranışlar geliştirecektir.

Aile Genişliği ve Suç

Suçlu çocukların aile yapıları incelenildiğinde büyük çoğunluğun (% 92.23) çekirdek aile özelliği gösterdikleri belirlenmiştir. Buna karşın üye sayısının neden olduğu bir kalabalıklık görülmüştür. Bulgulara göre bu sayı 6.8 kişidir. Bu oran 5.5 kişi olan Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Üye sayısının artması gerek ilgi ve sevgi, gerekse ekonomik olanakları azalttığı için suça yönelimi kolaylaştırmaktadır.

Öte yandan üye sayısının artması ekonomik olanakları küçük parçalara böldüğü için çocukların temel eğitim ve oyun döneminde çalışmaya başladıklarını göstermektedir. Çocukların % 31.25'i çıraklık, % 48.87'si ara işler (seyyar satıcılık, simitçilik, ayakkabı boyacılığı) % 9.38'i de garsonluk türü işlerde çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Çocukların küçük yaşta çalışma yaşamına atılmaları meslek edinme ve para kazanma yönünde olumlu nitelikler kazandırırken, fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimini de olumsuz etkilemektedir. Çeşitli risklerle, uygunsuz davranışlarla karşı karşıya kalan çocuk, para kazanmayla birlikte aile içinde çıkan sorunlarda evden kaçma eğilimi göstermektedir.

Araştırma kapsamında suçlu çocuk ailelerinde suç işlemiş eski bir hükümlünün var olup-olmadığı da test edilmiştir. Buna göre ailelerin % 30'unda suç işlemiş eski bir hükümlünün varlığı görülmüştür. Yaklaşık 1/3 gibi bir orana sahip bu durum, çocukların bu dönemlerde özdeşim kurabilecekleri kişi açısından düşündürücüdür.

Bu çocukların aile yaşamlarına ilişkin bulgulara bakıldığında ailelerin % 23.33'ünde alkol alışkanlığı olan bir kişinin olduğu da belirlenmiştir.

Aile Bütünlüğü ve Suç

Çocukların aile bütünlüklerine bakıldığında % 38.89'unun parçalanmış ailelerden geldikleri belirlenmiştir. Parçalanmaların % 68.58'i ölüm nedeniyle, % 31.42'si ise terk ve boşanma nedeniyle gerçekleşmiştir.

Aile parçalanması ile aile içinde otorite boşluğu oluşmaktadır. Bu durum ailenin çocuk üzerindeki kontrolünün azalmasına ve çocuğun aşırı bir serbestliğe girmesine neden olabilmektedir. Böylelikle aile işlevlerini yerine geterememektedir.

Ailenin Ekonomik Durumu ve Suç

Çocuk suçluluğunda ailenin ekonomik durumu da önemli sayılabilecek bir yere sahiptir. Çünkü ekonomik durumla ilişkili olarak ailenin yaşadığı çevrenin niteliklerini, konut türü, ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi değişebilmektedir.

Anne ve babaların meslekleri incelendiğinde babaların % 34.66'sı çiftçi, % 29.33'ünün de işçi oldukları belirlenmiştir. Annelerin mesleklerine bakıldığında ise % 87.5'inin çalışmadığı, çalışanların ise % 7.5'inin çiftçi, % 5'inin işçi oldukları elde edilen bulgular arasındadır.

Aile gelirleri sorulduğunda % 72.22'si aile gelirlerinin günün koşullarına göre yeterli olduklarını söylemişlerdir. Kontrol sorularında ise yine bu ailelerin % 76.68'inin yakın akrabalarından ve çevreden borç aldıkları belirlenmiştir. Bulgular arasındaki farkın bu denli büyük olması çocuğun görece bir yaşam anlayışına sahip olduğunu ya da ailenin gelir durumunu iyi göstererek onları ve kendini koruma eğiliminde olduğunu düşündürmektedir.

Elde edilen gelir miktarının azlığı ve ailedeki üye sayısının fazla olması

çocukların da erken yaşlarda çalışma yaşamına girmesine neden olmaktadır.

Sonuç olarak güç koşullarda gerçekleştirilen bu yaşam mücadelesi çocuğu fiziksel ve duygusal olarak olumsuz etkileyebilmekte, suça yönelimi kolaylaştırmaktadır.

Ailenin Eğitim Düzeyi

Ailelerde eğitim düzeyinin düşük olduğu elde edilen bulgular arasındadır. Annelerin % 43.75'i, babaların ise % 13.34'ü okuma yazma bilmemektedirler. Okuryazar olan annelerin oranı % 16.25, babaların ise % 18.66'dır. İlkokul mezunu olan annelerin oranı % 31.25, babaların ise % 58.66'dır. Temel eğitimden sonra öğrenime devam etmiş anne-babaların oranı % 9'dur.

Elde edilen bir diğer bulgu ise anne-babanın eğitim düzeyi ile tutum ve davranışları arasındaki ilişki olmuştur. İstatistiki olarak anlamlı olan bu ilişkiye göre anne-babanın eğitim düzeyi düştükçe çocuğa karşı olumsuz tutum ve davranışlar artmaktadır.

Bu ailelerin, çocuklara karar hakkı tanımayan görüşlerine önem vermeyen, baskıcı davranışlar sergiledikleri de elde edilen bulgular arasındadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulgularına dayalı olarak ailenin çocuğun suçu yönelmesinde önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Çocuğun psiko-sosyal gelişiminde ana-baba-çocuk ilişkilerinin, aile yapısı ve bütünlüğünün, ana-baba tutum ve davranışlarının ne kadar etkili olduğu yapılan bu araştırma sonuçlarıyla da desteklenmektedir.

"Görüldüğü gibi suç işleyen çocuk yoktur, suça itilen çocuk vardır. Suça yönelen çocuk ailedeki ve toplumdaki

düzensizliklerin bedelini ödeyen sonra da topluma ödeten çocuktur. Suçlu denen çocuk daha baştan vazgeçilmez birçok hakından yoksuk bırakılan dolayısıyla yasa dışı yollardan hakkını almaya zorlanan çocuktur. Ezilmişliğine, itilmişliğine bilinçsizce tepki gösteren çocuktur." (Yörükoğlu, 189).

Bu açıdan konunun değerlendirilmesinde dar kapsamda ailenin geniş kapsamda toplumun üzerine düşen sorumluluk azımsanamayacak büyüklüktedir. Yürütülecek organize çabaların bu doğrultuda aile ve toplumu baz alacak şekilde geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda sosyal hizmet mesleğinin üstlenebileceği pek çok rol ve işlev bulunmaktadır.

Sosyal refah faaliyetleri olarak nitelendirilebileceğimiz birey, grup ve toplumların değişen koşullardan kaynaklanan sorunlarının çözümü sosyal hizmet meslek anlayışının da özünü oluşturmaktadır.

Bildiğimiz gibi Çocuk refahına yönelik sosyal hizmetler, yetişme ve gelişme çağındaki çocukların ve genç kuşağın bireysel yeteneklerine ve toplumun istek ve ihtiyaçlarına uygun olarak gelişip yetismelerinde, sosyal, ekonomik ve sağlık faaliyetlerinin birleştirilmesi, çocuğun fiziksel, sosyal duygusal gelişiminin sağlanması ve karşılaşılabilecek engellerin kaldırılması ve bu durumlara uyumlarını sağlamak için bu alanda geliştirilen örgütlenmiş hizmetleri içermektedir (III Milli Sosyal Hizmetler Konferansı).

Bu bakımdan çocuk suçluluğu konusunda, çocuğu cezalandırmak en son çözüm yolu olmalıdır. Diğer taraftan günümüz toplumlarında ceza vermek gibi yaptırımların suçluluğu önlemediği de kabul edilmektedir. Bu nedenle bireyi cezalandırmak yerine suça zemin hazırlayan koşulları değiştirmeye, suçu

önleyici-koruyucu çalışmalara gereksinim vardır.

Bu anlamda aile danışma birimleri ve gençlik merkezleri yaygınlaştırılmalıdır. İstihdam edilecek sosyal hizmet uzmanları ve diğer meslek elemanları yardımıyla aile ve çocuğa yönelik hizmet politikaları üretilmelidir. Gerçekleştirilecek çalışmalara katılımın sağlanması yoluyla gerek aile-çocuk ilişkilerinin düzenlenmesi, gerekse çocukların topluma zararlı hale gelmelerine fırsat vermeden, bulundukları bölge içerisinde ruhsal ve sosyal sağaltımları yapılabilecektir.

Kitle iletişim araçlarında aileyi ve çocuğu konu alan eğitici yayınlar gerçekleştirilmeli, bu yolla toplumun bilinçlendirilmesine çalışılmalıdır. Böylelikle ailenin çocuğa yaklaşımı farklılık gösterebilecektir.

Diğer taraftan eğitim ve öğretimin çocuğun toplumsallaşma sürecinde önemli yeri olduğu bilinen bir gerçektir. Bu açıdan eğitim reformunun yapılarak, ilköğretimin sekiz yıla çıkartılması ve okullarda tekli eğitime geçilmesinde yarar vardır. Günün büyük bölümünün eğitim kurumunda geçmesi çocuğun olumsuz faaliyetlere yönelimini de engelleyecektir.

Ayrıca okullarda okul sosyal hizmet yapılanmalarının oluşturulması gerekmektedir. Görev alacak sosyal hizmet uzmanları ve diğer profesyonel meslek elemanları aracılığı ile aile-çocuk-okul ilişkilerinden doğabilecek ve çocuğun kişiliğini olumsuz etkileyebilecek sorunlar yerinde çözümlenebilecektir.

Çocuk suçluluğu konusunda önemli bir eksiklik de çocuk mahkemelerinin durumudur. Bu mahkemelerin işlevselliği sağlanmalı, mahkemelerin ülke düzeyine yaygınlaştırılarak sosyal hizmet uzmanlarının sayısı artırılmalıdır.

Bilindiği üzere sosyal hizmet mesleğinin suçluluk alanında önemli görevleri vardır. Sosyal hizmet uzmanı almış

olduğu eğitim sonucu mesleki yöntemleri de kullanarak çocuk mahkemelerinde ve ıslahevlerinde çeşitli uygulamalarda bulunmaktadır. Uygulamaların amacı, psiko-sosyal sorunları çözmek, grup içi etkileşimlerle psiko-sosyal gelişimi sağlamak, aile-çocuk-kurum üçgenindeki ilişkileri düzenlemek suretiyle çocuğun topluma uyum sürecini kolaylaştırmaktır.

Sonuç olarak, bu çocuklar, tüm olumlulukları yada olumsuzlukları ile bu toplumun ürünüdürler. Gün geçirmeden birey olarak, toplum olarak yardım elini uzatmak, bu çocuklara sahip çıkmak zorundayız. Unutulmamalıdır ki sağlıklı toplumlar, sağlıklı ailelerden ve kısa vadede bu ailelerin yetiştirecekleri genç bireylerden oluşacaktır. Bu bakımdan ilgili politikaların bir an önce oluşturulması ve yaşama geçirilmesi sosyal hizmet meslek elemanları olarak beklentilerimizi oluşturmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Erbasan Turgut, Gül Remzi, Bozdağ Hüseyin, Açıkalın Osman: "Suçlu Çocukların Gözüyle Aile Özelliklerinin Değerlendirilmesi" Lisans Tezi. H.Ü. SHYO Ankara 1989.
2. Günçe Gülseren: "Çocuk Suçluluğu ve Aile" Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu. A.Ü.E.B.F. Yayını Ankara 1983.
3. Yörükoğlu Atalay: "Değişen Toplumda Aile ve Çocuk" Aydın Kitabevi Ankara 1983.
4. Kut, Sema: "Sosyal Hizmet Mesleği Nitelikleri Temel Unsurları, Müdahale Yöntemleri" Ankara 1988.
5. III. Milli Sosyal Hizmetler Konferansı, "Sosyal Değişme açısından çocuk Sorunları ve Sosyal Hizmet Komisyonu Raporu" Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 54, Ankara, 1969.

SAĞLIK MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİLERİNE GÖTÜRÜLECEK PSİKOLOJİK YARDIM VE DANIŞMANLIK HİZMETLERİ

Çetin BOZKAYA

Sağlık Bakanlığı, Ruh Sağlığı Dal. Bşk., Uzm. Biyolog

Zeynep TÜRÜTGEN

Sağlık Bakanlığı, Ruh Sağlığı Dal. Bşk., S.H. Uzmanı

Okulda öğrenci ruh sağlığının korunması; onun okul başarısına katkıda bulunacağı gibi zihinsel, bedensel, sosyal ve duygusal gelişiminde katkıda bulunacaktır. Ancak bunun sağlanması öğrencinin duygularına, davranışlarına, kısacası kişiliğine verilecek değerle mümkündür.

Okulda ruh sağlığı kavramı, eğitimin bir parçasıdır ve aynı zamanda eğitimin istenilen düzeyde gerçekleşmesinde katkıda bulunan bir süreçtir. Eğitimin temel amacı; bilgi, beceri ve davranış kazandırmanın yanında; kendine güvenen, sorumluluk alabilen ve aldığı sorumlulukları yerine getirebilen, yaratıcı, kendisi ve çevresiyle uyumlu bireyler yetiştirmektir.

İnsana nasıl yardım edileceğine ve onun nasıl geliştirileceğine ilişkin kuramlar, öncelikle kişinin temel ihtiyaçlarının ele alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla fizyolojik ihtiyaçların doyurulmasıyla birlikte güvenlik, sevgi, benliğe saygı ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçları birbirini izlemekte ve kişiliğin oluşumunda bir bütünlük göstermektedirler.

Kişilik, insanın duygu, tutum ve davranışlarının örgütlenmiş, kalıplaşmış

ve alışkanlık haline gelmiş bütünüdür. Kişiliğin çekirdekleri yaşamın ilk yıllarında atılır ve altıncı yaşla ana çizgileri belirir. Ancak son biçimini alması gençlik çağının sonuna doğru olmaktadır. Başka bir ifadeyle kişilik, bireyin çevresiyle sürekli etkileşimi ve uyum çabası sonucu olgunlaşır (Yörükoğlu, 1988).

Yukarıda da belirtildiği gibi kişiliğin oluşumunda, gençlik çağı son derece önemlidir. Ülkemizde çeşitli araştırmacılar tarafından farklı gençlik ve genç tanımları yapılmıştır. Köknel'e (1970) göre genç, belirli ve sınırlı bir yaş dilimi içinde, duygu, düşünce, davranış ve tutum olarak gelişme çabası harcayan kişidir. Yörükoğlu'na (1988) göre gençlik, çocukla erişkinlik arasında yer alan gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlık dönemidir.

Gençlik çağının ruhsal özellikleri hakkında oldukça geniş çaplı araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırma sonuçları hemen hemen benzer özellikleri ortaya koymaktadır. Örneğin Ekşi'nin (1984) ve Yörükoğlu'nun (1988) yaptıkları araştırmalarda gençlik çağının özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır. "Sinirlilik, birden tepki gösterme, öfke patlamaları, atak ve düşüncesiz davranışlar, çabuk sevinip, çabuk üzüntüye kapılma, içe kapanma ile coşku arasında gidip gelişler, bencillik, sayısız kaygılar, güvensizlik, kararsızlık".

Özellikle 15-17 yaşları arası çekingenliğin ve güvensizliğin belirgin olduğu bir

dönem olarak vurgulanmaktadır. Yine bu dönemde, dikkati toplayamama, çalışma yöntemi ve zamanını planlayamama, derse dikkatini verememe, sık sık hayal kurma, zamanını boşa harcama, not tutamama, kendini ifade etme güçlüğü, sınav ve kırık not kaygısı, sınavlara nasıl hazırlanacağını bilememe, sosyal ilişkiler kurma ve geliştirmede güçlükler, yanlış anlaşılma korkusu, nasıl davranacağını bilememe gibi sayısız kaygı ve güvensizliklerin olduğunu belirtmektedir (Yörükoğlu; 1988).

Gençlik çağındaki ruhsal çalkantıların, tepkilerdeki değişkenliklerin, tutarsız davranışların, duygulardaki iniş çıkışların nedeni yeni bir denge kurmaya yöneliktir. Gençin bu dönemini sağlıklı geçirmesi, yeterli sevgi, ilgi ve anlayışla eğitilmesine bağlıdır. Bunları en iyi sağlayan ortamın, ana babalı, uyumlu ve güvenli bir aile ortamı olduğu şüphesizdir. Çünkü genç duygusal bakımdan aileye bağlıdır ve her an onlardan yardım beklemektedir.

Buraya kadar kısaca değinilen noktalar ışığında, Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin ergenlik ve gençlik dönemi nüfusu içinde yer almalarının yanı sıra, onların genellikle aile ortamından ilk kez ayrılarak yatılı okumaları, gelişim çağı psikolojik ve sosyal sorunlarını artırabilmektedir.

Öğrencilerin gerek içinde bulundukları çağın özellikleri gerekse yatılı okullarda okumalarından kaynaklanabilecek etkenler bu grubun bir "risk grubu" tanımlaması içinde ele alınmasını gerektirmektedir.

Ruh Sağlığı Daire Başkanlığınca 1990 yılında Sağlık Meslek Liseleri öğrencilerinin psikolojik sorunlarının belirlenmesi amacıyla bir anket formu ve semptom tarama listesi kullanılarak yedi okulda

yapılan bir araştırmada elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

- Öğrencilerin % 44 ile % 80 arasında değişen bir bölümü kırsal çevreden veya küçük kasabalardan gelmişlerdir.

- Ailelerin büyük çoğunluğu alt sosyo-ekonomik ve kültürel düzeye sahiptirler.

- Öğrencilerin çoğunluğu yatılı okula kendi istekleriyle değil aile ve çevre etkisiyle geldiklerini belirtmişlerdir.

- Öğrencilerin % 80 ile % 90 arasındadeğişen bir oranı okula uyum problemi olduğunu ifade etmişlerdir.

- Öğrencilerin % 80'inin ergenlik dönemi bilgileri yeterli düzeyde değildir.

- Öğrencilerin % 80'i sorunlarını arkadaşlarıyla paylaşmaktadır. Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin büyük çoğunluğu psikolojik problemlere yaklaşım açısından yetersiz bulunmuşlardır.

- Öğrenciler arasında % 4 ile % 14 arasında değişen oranlarda depresyon, obsesif-kompulsif belirtiler, kişilerarası duyarlık, somatizasyon, anksiyete, öfke, düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünceler, psikotizm gibi semptomlara rastlanmıştır.

- Semptomların görülme sıklığı, aileleriyle daha seyrek görüşen öğrencilerde fazla görülmektedir. Sınıflar arası değerlendirme yapıldığında 1. sınıf öğrencilerinin daha sorunlu olduğu görülmektedir.

Sonuçta, yarının sağlık personeli olarak görev yapacak olan Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin eğitim dönemlerinde bu ruhsal sorunlarla karşılaşmaları, sorunlarının çözümünde onlara yardımcı olacak mesleki bilgi ve beceriye sahip meslek elemanlarının olmadığı belirlenmiştir.

Yapılan araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, Sağlık Meslek Liselerine yönelik psikolojik yardım ve danışmanlık hizmetlerinin verilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Öğrenci kişilik hizmetleri çerçevesinde düşünülen, psikolojik yardım ve danışmanlık hizmetleri öğrencilerin; eğitim ve öğretimden en yüksek derecede yararlanmaları için uygun koşulları hazırlamak, ruh sağlığını koruyucu ve geliştirici önlemleri almak, öğrencinin kişisel planlamalar yapabilme ve yerinde kararlar verebilme gücünü geliştirmesine yardımcı olmak, bireyin kendini ve çevresini tanımasına, sorunlarının kaynağını görebilmesine, içsel çatışmalarını çözerek doğru ve yerinde kararlar verebilmesine yardımcı olmaktır (Kepçeoğlu, 1986).

Kuşkusuz bu tür hizmetler bilimsel ve profesyonel bir yardım olarak düşünülmeli ve bu niteliğe sahip yetişmiş elemanlarca erilmelidir. Jones (1963), bu hizmetleri; seçimler ve uyum yapmada, problem çözmede bir kişinin ötekine verdiği yardımlar olarak tanımlamaktadır.

Aynı zamanda bu çalışmalar bir süreç içinde gerçekleşir ve amacına ulaşabilir. Glanz (1964), psikolojik yardım ve danışmanlık hizmetlerini; problem çözebilmesi, bağımsız hale gelebilmesi ve içinde yaşadığı toplumun sorumlu bir üyesi olabilmesi için bireye verilen yardım sürecidir şeklinde tanımlayarak bu hizmetlerin bir süreç işi olduğunu vurgulamaktadır. Shertzer ve Stone'a (1971), göre de kendini ve kendi dünyasını anlaması için bireye yardım etme sürecidir.

Psikolojik yardım ve danışmanlık hizmetlerinin merkezinde bireyin kendisi bulunmaktadır. Böylece bir süreç içerisinde verilen profesyonel yardımlarla

bireyin kendi yeterlilikleri ve yetenekleriyle en üst düzeyde gelişmesi amaçlanmaktadır. Kepçeoğlu 1986, psikolojik yardım ve danışmanlık hizmetlerinin esasını bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmek olarak görmektedir. Kendini gerçekleştirme, psikolojik yardım ve danışmanlık hizmetlerinin bütün boyutlarını içine alan bir kavramdır. Nitekim bu yardımı alan bireylerin kendisini anlamasına önem verilir. Bütün özellikleri ile kendi kişiliğini anlayan birey kendi dünyasını daha gerçekçi bir gözle algılayabilir ve bu şekilde, çevresine daha dengeli ve sağlıklı bir uyum yapabilir. Sonuçta, bireyin kendini anlaması, sorunlarını çözebilmesi, kendine en uygun seçimleri yaparak gerçekçi kararlar alabilmesi, kendi kapasitesini en uygun düzeyde geliştirebilmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapabilmesi gibi sonuçlar psikolojik yardım ve danışmanlık hizmetleri ile ulaşılacak istenilen amaçlardır.

Tüm bunlar ve sağlık meslek lisesi öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalar, bizleri bu öğrencilere yönelik bu tür hizmetlerin verilmeye başlanması konusunda oldukça gecikilmiş olduğu sonucuna götürmektedir. Çünkü bu okulların tarihçesi incelendiğinde ilk olarak 1845 yılında İstanbul Tıp Mektebinde 2 senelik ders ve kurslarla bu alanda eleman yetiştirilmeye başlanmıştır. Daha sonra 1910 yılında İstanbul Demirkapı semtinde sağlık memuru yetiştirmek amacıyla iki senelik teorik eğitim veren bir okul açılmış ve bu okul 1. Dünya Savaşı sonunda 1920 yılında kapatılmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra 1924'de İstanbul'da gündüzlü, Sivas'ta yatılı olmak üzere iki "Küçük Sağlık Memurları Okulu" açılmıştır. Daha sonra bu okullar

hızla yayılmaya başlamış ve sağlık hizmetlerine eleman yetiştirmeye başlamıştır (Sağlık Hizmetlerinde 50 yıl, 1973).

Günümüzde bir çok kurum ve kuruluşu bağlı olarak çok sayıda okul bulunmak-tadır. Şu anda yalnızca Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak yatılı ve gündüzlü olmak üzere 281 okul bulunmakta ve buralarda yaklaşık 40.000 öğrenci eğitim görmektedir ve yarınları sağlık ordusunun birer elemanı olarak hazırlanmaktadır.

Ancak, günümüz sağlık meslek liselerinde halen psikolojik yardım ve danışmanlık hizmetleri yer almamakta ve verilen eğitim önemli bir yönüyle eksik bırakılmaktadır. Oysa Sağlık Bakanlığına bağlı sağlık meslek liseleri yönetmeliklerinde bu hizmetlerin yer aldığı hükümler bulunmaktadır. Ancak gerekli kadroların alınmaması nedeniyle bu hizmetler hayata geçirilememektedir.

Çağdaş eğitim anlayışı, öğrenci kişilik hizmetlerini eğitim hizmetlerinin ayrılmaz bir parçası olarak görmekte ve bu anlayışı uygulamaya yansıtmaktadırlar. Doğal olarak öğrenci kişilik hizmetlerinin özünü oluşturan psikolojik yardım ve danışmanlık hizmetleri çağdaş eğitim anlayışı ile yetiştirilmekte olan bireylerin günümüz dünyasının koşullarına uygun ve kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yarınları hazırlanmasına en büyük katkıyı sağlamaktadır. 21. yüzyıla girmekte olan dünyada ülkemiz de her alanda çağı yakalamak zorundadır. Hiç kuşkusuz çağı yakalamak çağdaş eğitim anlayışıyla

yetiştirilecek bireylerle mümkün olacaktır.

Sonuç olarak; ülkemizdeki sağlık meslek liselerinin bu gelişme dışında düşünülmesi mümkün değildir. Bu nedenlerle eğitim hizmetlerinin ayrılmaz bir parçası olan psikolojik yardım ve danışmanlık hizmetleri çok sayıda öğrencinin yetiştirildiği bu okullarda tam anlamıyla yer almalı ve sağlık hizmetlerinin teslim edileceği bu öğrencilerin yarınları her yönüyle hazır birer birey olarak yetiştirme hakları engellenmemelidir.

KAYNAKÇA

1. Ekşi, A.: "Gençlerimiz ve Sorunları" İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1982.
2. Kepçeoğlu M.: "Psikolojik Danışma ve Rehberlik" Toromon Matbaacılık, Ankara, 1986.
3. Yörükoğlu A.: "Gençlik Çağı" Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1988.
4. Shertzer B., Stone C.S. Fundamentals of Counseliny 2. ed. Booton: Houghton Mifflin Company, 1976.
5. Glanz, E.C. Foundations and principles of Guiclance, Boston; Allyn and Bacon, Inc., 1964.
6. Jones, A.J. Principles of Guidance. 5. ed. New York: Mc Graw Hil Book Co., 1963
7. S.S.Y.B. Sağlık Hizmetlerinde 50. Yıl, 1973.

"KADIN ve SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI" KURULURKEN...

■ Kasım KARATAŞ

S.H. Uzmanı, H.Ü. Sosyal Hizmetler
Yüksek Okulu Arş. Görevlisi

Koalisyon hükümetinin ortaklarını oluşturan DYP ve SHP, 20 Ekim Genel Seçimleri öncesinde topluma "Kadın Bakanlığı" kurulacağı yönünde sözler verdiler. Bu sözler Koalisyon Protokolü ve Hükümet Programı'na da yansdı. Bu yöneliş, hiç kuşkusuz, çağdaş ve demokratik yaşamın savunucuları olan toplumsal kesimlerin desteğini aldı.

Hükümetin kurulmasından sonra bu konu yeni bir boyut kazandı ve sosyal hizmetlerle birarada ele alınmaya başlandı. Bu doğrultuda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (SHÇEK), Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı bir Devlet Bakanlığı bünyesinde toplandı.

Bugünlerde "Kadın, aile, çocuk, özür-lüler ve Sosyal Hizmetlerden sorumlu" Devlet bakanlığının bir hizmet Bakanlığına dönüştürülmesi için bir yasa tasarısının hazırlandığı bilinmektedir. Kamuoyunda bu bakanlığın adının ne olacağı tartışması sürmektedir. hazırlanan tasarıda "Kadın sorunları Bakanlığı" olarak belirlenen bu adın çeşitli tartışmalara neden olacağı açıktır. Aslında Sosyal Hizmetler yalnız kadın, aile, çocuk ve özür-lüler değil aynı zamanda yaşlılar ve gençlere yönelik çalışmaları da içeren kapsamlı bir ifadedir. Ancak, kamuoyuna "Kadın Bakanlığı" kurulacağı yönünde verilen sözler sonucu

yeni bakanlığın adının "Kadın Sorunları Bakanlığı" olarak önerilmesi ne kadar isabetli olmuştur tartışılabilir. İlde "Kadın Bakanlığı" kurulacaksa sosyal hizmetlerinde ayrı bir bakanlık bünyesinde örgütlenmesi düşünülebilir. Ya da bakanlığın adı "Kadın ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı" olarak belirlenebilir.

Gerçekte ismin ne olduğu fazla önemli sayılmayabilir. Ancak beklenen kadın sorunları da dahil, sosyal hizmetler konusunda çağdaş bir örgütlenmenin gerçekleştirilmesidir.

Eleştiri ve Öneriler:

Sosyal hizmetler konusunda yeni bir yapılanmaya doğru gidilirken dolaylı yollardan da olsa kamuoyuna ulaşan bilgilerin ışığında bazı eleştiri ve önerilerin sıralanmasında yarar vardır.

1. Daha çok demokrasi, daha çok katılım sözü veren hükümet acaba bu çalışmaları sürdürürken kamuoyunun ilgili kesimleriyle yeterince ilişki kurmakta mıdır?

2. Kapsamına aldığı kurumlarda çalışan profesyonel meslek elemanlarının yeni yapılanma konusunda görüşleri alınmakta mıdır?

3. Özellikle, hizmet nitelikleri, bütçe ve diğer olanakları bakımından ayrı bir yeri olan SHÇEK'nde çalışan sosyal hizmet uzmanları ve onların meslek örgütü olan Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğinin konuyla ilgili görüşlerini almak yararlı olmaz mı?

4. Böyle bir süreç içinde, ülkemizde sosyal hizmet konusundaki tek yüksek öğrenim kuruluşu olan H.Ü.

Sosyal Hizmetler Yüksekokulu'nun ve diğer ilgili yüksek öğrenim kuruluşlarının görüşleri alınmakta mıdır?

Bu sorulara yanıt olarak "bütün bu kesimlerden kişilerle ilişki içinde olunduğu" söylenebilir. Ancak kişilerle kurulan ilişkilerin her ne kadar yararlı olsa da, ilgili kesimlerin tam anlamıyla katılımını güvenceye alınmadığı açıktır. Ayrıca bu yöntem önceki yöntemlerin yaptıklarından da farklı değildir. Gerçek katılım kurum ve örgütler aracılığıyla sağlanabilir.

"Kadın Sorunları Bakanlığı" kurulmasıyla ilgili yasa tasarısı konusunda alınan bilgilere göre; kurulacak yeni bakanlığın bünyesinde üç kurum yer almaktadır: SHÇEK, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı. Son iki kurum yeniden düzenlenmekte SHÇEK ise mevzuatı ve örgütsel yapısı koruyarak "bağlı kuruluş" haline getirilmektedir. Bu konuyla ilgili olarak da akla bazı sorular gelmektedir:

SHÇEK ile ilgili yeni bir düzenlemeye gidilmeyişi hangi gerekçelere dayandırılmaktadır. Mevzuatı ve örgütsel yapısı eksiksiz bulunmakta ise böyle bir sonuca, uygulama da bu yapıyı sırtında taşıyan kesimlerle, yukarıda sözü edilen demokratik katılım ilişkileri kurulmadan nasıl varılmıştır?

Gerek SHÇEK'in kuruluş Yasası (2828) gerekse örgütsel işleyişi açısından uygulamanın içinde kesimlerin çeşitli yakınmaları olduğu bir gerçektir.

Yeni oluşturulmakta olan bakanlık bünyesinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV) yer almamaktadır. Bilindiği gibi şu anda

SYDV, Başbakanlığa bağlı bulunmaktadır. Sosyal hizmetler ve sosyal yardımların birbirini tamamlayan unsurlar olduğu gerçeğinden hareketle, şu andaki farklı bakanlıkların bünyesinde yer alması eleştiri konusu olmaktadır. Acaba bu yeni düzenlemeyle sözkonusu kopukluk giderilemez miydi? Çünkü sosyal hizmet ve sosyal yardımların amacı ortaktır. İnsanı onurlu bir varlık olarak yaşatmak ve kendine yeter hale getirmek...

Ülkemizde sosyal yardımlar konusunda var olan düzenlemelerdeki dağınıklığın (2828 sayılı Yasa ile SHÇEK'na verilen sorumluluklar, 3294 Sayılı Yasa ile SYDV, 2022 Sayılı Yasa ile Emekli Sandığı vb....) yeni yapılanma içinde giderilip tüm düzenlemelerin tek bir yasa içinde toplanması ve sorumluluğun "Kadın Sorunları Bakanlığına" verilmesi düşünülemez mi?

Bugün ülkemizde gençlere yönelik sosyal hizmetler (Gençlik Merkezleri, Gençlik Kampları vb....) bir başka Devlet bakanlığının sorumluluğunda ve yıllardan beri sporla birarada değerlendirilmektedir. Oysa Arupa'da, özellikle Almanya'da, Gençlik merkezleri vb. kuruluşlar, tümüyle sosyal hizmet kuruluşları olarak kabul edilmektedir. Gençlik Hizmetlerinin "Kadın Sorunları Bakanlığı" bünyesinde yeniden örgütlenmesi düşünülemez mi?

Bu kısa yazının kapsamı içinde konuyu daha ayrıntılı ele alma olanağımız yok. Ancak daha katılımcı ve daha demokratik yönetim sözü verenler, eğer hâlâ bu sözlerinde samimiyseler, sosyal hizmet uzmanları beklenen katılımı daha yetkin çalışmalarla gerçekleştireceklerdir.

SOSYAL HİZMET UZMANLARI GELENEKSEL 20. YIL GECESİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Sosyal Hizmetler Akademisi'nin beş, altı ve yedinci dönem (1969, 1970, 1971) mezunu ve H.Ü. Sosyal Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bölümü'nün birinci dönem (1971) mezunu olan sosyal hizmet uzmanlarının meslekte 20. yılları onuruna bir gece düzenlendi.

26 Ekim 1991 tarihinde Demetevler Parkı Restaurant'da düzenlenen geceye meslektaşlarımız yoğun ilgi gösterdi. 1985'de Sosyal Hizmet Akademisi'nin ilk mezunlarının 20. yıllarıyla başlatılan bu gelenek son iki yıldır sürdürülemedi. Bu yıl 1969, 1970 ve 1971 dönem mezunları için ortak yapılan bu kutlamanın her yıl yapılması kararlaştırıldı.

Sosyal hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi tarafından organize edilen gecede mezunlarımız birer plakette onurlandırıldı.

ERDAL İNÖNÜ'YÜ ZİYARET

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkez Yönetim Kurulu ve Üyelerden oluşan bir grup SHP Genel Başkanı, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Erdal İNÖNÜ'ye kutlama ziyaretinde bulundular. Kısa süren bu ziyarette Sayın İNÖNÜ'ye mesleğimizle ilgili sorunlar aktarıldı.

DEVLET BAKANI GÜLER İLERİ'YE BRİFİNG

Kadın ve sosyal hizmetlerden sorumlu Devlet Bakanlığı'na SHP Tokat Milletvekili Güler İleri atandı. Sayın Güler İleri göreve başladığı ilk hafta içinde SHÇEK eski yönetiminden bir brifing aldı. Aynı gün içerisinde ise alternatif bir brifingi Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi'nden istedi. Sözkonusu brifing sayın Bakan'ın makamında Dernek Yönetim Kurulu ve bazı üyelerin katılımıyla gerçekleştirildi. Yaklaşık 3.5 saat süren toplantıda Bakan ve Danışmanlarına sosyal hizmet mesleği ve uygulama alanlarına ilişkin bilgilerin yanı sıra yapılagelen olumsuz uygulamalar ve buna ilişkin örnekler sergilendi. Ayrıca önümüzdeki dönemde yapılması gerekenler konusunda Derneğimizin görüşleri aktarıldı.

SOSYAL HİZMET UZMANLARI DEVLET BAKANI GÜLER İLERİ'Yİ ZİYARET ETTİ

Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya, Siirt, Bayburt, Adana, Balıkesir gibi Türkiye'nin dört bir yanında çalışan ve Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Üyesi olan meslektaşlarımız, çevrelerindeki SHU'nu da temsilen Ankara'da Devlet Bakanı Güler İLERİ'yi ziyaret ettiler. Meslektaşlarımız bu ziyarette Sayın Bakan'a, öncelikle başarı dileklerini iletirlerken, aynı zamanda bulundukları il ve kuruluşlardaki sıkıntılarını aktardılar. Özellikle SHÇEK Genel Müdürlüğü ve bağlı birimlerin yönetimine sosyal hizmet uzmanlarının atanması gereğini dile getirdiler.

İŞSİZ SOSYAL HİZMET UZMANLARI DEVLET BAKANI GÜLER İLERİ'Yİ ZİYARET ETTİLER

Ankara'dan ve taşra'dan gelen bir grup işsiz sosyal hizmet uzmanı Devlet Bakanı Güler İLERİ'yi geçmiş dönemde işsiz kalış nedenlerini açıklayarak bu yeni dönemde sorunlarına çözüm bulunmasını istediler. Sayın İLERİ, meslektaşlarımıza sorunlarının çözümü konusunda her türlü çabayı harcayacağını ifade etti.

ALMAN SOSYAL HİZMET UZMANLARI'NA KARŞILAMA

.... Eylül 1991 tarihinde Almanya'nın Bremen Eyaletinden gelen yaklaşık 20 kişilik bir Alman sosyal hizmet uzmanı grubu derneğimiz ve H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu tarafından Ankara'da karşılandı ve bazı mesleki etkileşim toplantıları gerçekleştirildi.

KOMİSYON ÇALIŞMALARI

3 Mayıs 1991 tarihinde Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezinin düzenlediği Ankara'daki sosyal hizmet uzmanlarının geniş katılımıyla gerçekleşen bir toplantıda oluşturan "İhtisas Komisyonları" bazı aksamalara rağmen çalışmalarını sürdürmektedir. Oniki ayrı konuda oluşturulan komisyonlardan ikisi (Suçluluk ve Islah Hizmetleri Komisyonu, Tıbbi Sosyal Hizmetler Komisyonu) çalışmalarını tamamladı. Bu Komisyonların raporları derginin bu sayısında yayınlanmaktadır. Diğer komisyonların çalışmaları da tamamlandıkça dergimizde yer alacaktır.

MEZUNLAR VE ÖĞRENCİLER SOHBET TOPLANTISI

Derneğimiz, SHYO mezunları ve öğrencilerini sıcak bir ortamda bir araya getirmek ve söyleşme olanakları sağlamak amacıyla "seri sohbet toplantıları" düzenlemeyi kararlaştırmıştır. Bu toplantılardan ilki 25.11.1991 tarihinde H.Ü. SHYO'da 1965 dönemi mezunu Ankara Sosyal Hizmet eski il müdürü Aykut ALTAY ve 1968 dönemi mezunu TBMM Kres Müdürü Nezaket SOKOLLU'nun konuşmacı olarak katılımıyla gerçekleştirildi. Öğrencilerin yoğun ilgi gösterdiği bu toplantıların sürdürülmesi amaçlanmaktadır.

ALMANYA'YA ZİYARET

Bir Alman kuruluşu olan CSI (Civil Service International)'ın daveti üzerine, Bremen ve Hamburg kentlerinde, ağırlıklı olarak gençlere yönelik sosyal hizmetler konusunda incelemelerde bulunmak üzere bir grup SHU Ağustos-Eylül 1991 tarihinde Almanya'ya gittiler. H.Ü. Sosyal Hizmetler Yüksekokulu öğretim elemanları Doç. Dr. Sevil ATAÜZ, Zuhale ARNAZ, Kasım KARATAŞ, Nilgün KÜÇÜKKARACA ve öğrencilerden Melih ÖZÇOLGAN ve Hasan TOPRAK'ın katıldığı geziye davet edilmelerine karşın SHÇEK'de çalışan sosyal hizmet uzmanları (Asyema LEBLEBİCİ, Sultan KARATAŞ, Serpil BARAN ve Tuna ATALAY) dönemin (1991 yazı) SHÇEK yönetimi tarafından engellendiği için katılamadılar. Bu arkadaşlar yıllık izinlerinde bütün masraflarını kendileri karşılamak üzere geziye katılmak istedikleri halde başvuru dilekçelerine yanıt almadılar.

Yaklaşık 20 gün süren gezi son derece yoğun bir program içeriyordu ve gerek Alman gerekse Türk basınında yer aldı.

Basın Açıklaması

S.H.Ü. Derneği Genel Merkezinin öncülüğünde, İnsan Hakları Derneği Ankara Şubesi ve Çocuk İhmal ve İstismarını Önleme Derneğinin de katılımıyla "Çocuklar Medyalararası Savaşın Aracı Olmaması" isimli bir basın açıklaması yapıldı. Diğer sayfalarımızda tam metin olarak okuyabileceğiniz bu açıklama Faksla TRT dahil tüm basın kuruluşlarına gönderildi. Maalesef kitle iletişim araçlarında çocukların istismarını eleştiren bu açıklama basın yayın organlarında yer almadı. Ancak daha sonra basında K.M.Ç.larla ilgili çıkan haberlerde çocukların isimlerinin ve yüzlerinin gizlenmeye başlanmasından açıklamanın bir ölçüde amacına ulaştığı anlaşılmaktadır.

ŞUBELER KURULUYOR!..

— İzmir ve Ege Bölgesinde görev yapan Sosyal Hizmet Uzmanları 12 Ocak 1992'de toplanarak S.H.U. Derneği Ege Bölgesi şube müdürlüğü kuruluş çalışmalarını başlattı ve Devlet Bakanı'na sunulmak üzere Sosyal Hizmet Alanları çalışma raporu hazırlanmasını kararlaştırdı. S.H.U.D. Genel Merkezi yetki belgelerini çıkararak İzmir'e gönderdi. Yetki belgesi verilen S.H.U. şunlardır; Şevket PERÇİN, Bülent UTKU, Murat ÇEVİK, Hüseyin DANIŞ, İ. Hakkı ŞAHİN, Sedat BAŞOĞLU, İsmail SEVİM.

— İstanbul ve Marmara Bölgesinde çalışan S.H.U.ları S.H.U. Derneği Marmara Bölgesi şube çalışmalarını başlattılar. Bu amaçla İstanbul'da geniş katılımlı bir toplantı gerçekleştirildi. S.H.U. Derneği Genel Merkezi Yetki belgelerini İstanbul'a gönderdi. Kuruluş için yetki belgesi alınan S.H.U. şunlardır; Veysi ATASOY, Ayfer GÖKŞEN ve Hüsamettin ÇETİN.

PANEL

H.Ü. S.H.Y.O'nun düzenlediği, açış konuşmalarını Prof. Dr. Sema KUT, Devlet Bakanı Güler İLERİ ve TBMM Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonu Sözcüsü Afyon Milletvekili İsmet ATILLA'nın yaptığı "Ülkemizde K.M.Ç. Götürülen Hizmetlerin Değerlendirilmesi" konulu bir panel gerçekleştirildi. Türkiye vakıflar Bankası Genel Müdürlüğü Konferans salonunda gerçekleşen ve başkanlığı Dr. Şener KOÇYILDIRIM'ın yaptığı panel, panelist olarak Prof. Dr. Nesrin KOŞAR, Prof. Dr. Esin KONANÇ, Dr. Ertan KAHRAMAN-OĞLU, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Başkanı Bülent İLİK ve SHÇEK Genel Müdür Vekili Süleyman YANÇAT-ORAL katıldı. Panel meslektaşlarımızın yoğun ilgisiyle karşılandı.

BASŞAĞLIĞI

Meslektaşımız Gölge YAKAR'ın eşini kaybetmiş olmasının acısını S.H.U. Derneği olarak tüm S.H. Uzmanları adına paylaşıyor, meslektaşımız ve yakınlarına başsağlığı diliyoruz.

GEÇMİŞ OLSUN

Sevgili meslektaşımız ve hocamız Dr. İbrahim CILGA'nın değerli eşleri Aynur CILGA'ya gecirmiş olduğu önemli ameliyat nedeni ile geçmiş olsun dilekelerimizi iletir. Bundan sonraki yaşamlarında sağlık dileriz.

SON DAKİKA BASKIYA GİRERKEN

Devlet Bakanı ve S.H.P. Tokat Milletvekili Sayın Güler İLERİ görevinden istifa etti. Bakanlığı döneminde, SHÇEK Genel Müdürlüğünün fonuna özel harcamaları için kullandığı gerekçesiyle, kamuoyu ve partilerin tepkisini çekmiş, ANAP ve Refah Partili Milletvekilleri hakkında gensoru önerisi verilmişti. İLERİ, kamuoyunun ve partili arkadaşlarının baskısıyla istifa etti.

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği olarak gelişmeleri ilgi ve kaygı ile izliyoruz.

muammer yaşar

YENİ ASIR
PERŞEMBE 23 KASIM 1989

POLİTİKA 5

SOSYAL HİZMET
UZMANLARI,
Geçtiğimiz günlerde
yitirdiğimiz
ve güç günlerimizde
bize destek veren
gazeteci yazar
Dost ve Aydınlik İnsan
BOSTANCI'YI
saygı ve rahmetle
anıyor.

MUAMMER YAŞAR YAZIYOR

Ya ilimle, ya...

Siyaset, Çankaya, Hükümet, partilerdeki iç kavgalar basını çok uğraştırıyor. Basın pek çok önemli konuya bakamıyor. Halden çığnendiği, adaletin paspas olduğu pek çok olay kazancı çarşısında söylenen şarkılar gibi arada kaynayıp gidiyor. Her gün Türkiye'de neler oluyor, neler? DEVAMI SAYFA 5'TE

MUAMMER
YAŞAR
Ankara'dan yazıyor

Ya ilimle, ya...

SAYFA 1'DEN DEVAM

Örneğin hiç kimse Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü'nde neler olduğunu bilmiyor.

Oysa, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Genel Müdürlüğü altı aydır cadı kazanı gibi..

Sosyal hizmet en basit anlamıyla toplumun alt katında kalmış, sosyal güvenlik hakkından yoksun, ezilmiş insanlara uzanan yardım eli demek. Her toplumda önce çocuklar, sonra büyükler devletin gücü oranında sosyal hizmetlerin şemsiyesi altına alınıyor.

Türkiye'de "Bu iş sadaka ile olmaz" diyerek konuya ilk el atan devlet adamı Adnan Menderes oldu. 1959 yılında çıkarılan bir yasa ile Sosyal Hizmetler Enstitüsü kurulurken bu dalda uzman yetiştirmek üzere Sosyal Hizmetler Akademisi'nin temelleri atıldı.

1961'de açılan Sosyal Hizmetler Akademisi 1965'de ilk mezunlarını verdi. Bugün bu akademi, Hacettepe Üniversitesi'nde Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu olarak üst düzeyde uzman yetiştirmeye devam ediyor.

ÇOK İYİ BAŞLADI

Bizde eksiklik geç de olsa iyi teşhis edilir. Kurumlar iyi kurulur, fakat arkası gelmez. Ya da bir takım adamlar gelirler, yapıları bozarlar.

Sosyal hizmetlerde de böyle oldu. Devlet bir yandan uzmanları yetiştirirken bir yandan da Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü'nü kurdu.

Akademiden mezun olan gençler bu kurumda görev almaya başladılar. 1983'de Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Çocuk Esirgeme Kurumu ile birleşti. Hizmetin alanı genişledi. SHÇEK Genel Müdürlüğü çocuk yuvalarını ve yetiştirme yurtlarını bünyesine aldı. Yıllık bin çocuk ve gencin sorumluluğunu yükledi. Türkiye'de korunmaya muhtaç çocuklar sorununun yetkili sahibi durumuna geldi.

SHÇEK, 1989 yılı başında Başbakanlığa bağlandı. Bundan böyle devlet bakanlarından biri bu genel müdürlüğün çalışmasından sorumlu olacaktır.

26 MART FIRTINASI

26 Mart yerel seçimlerinde esen fırtına sadece ANAP'a derisini vermedi. Birçok kişinin de koltuğunu altından aldı.

Bunlardan biri de Ankara'da Keçiören ANAP Belediye Başkanı Melih Gökçek idi.

Gökçek eski MHP ekibine yakınlığı ile tanınıyordu ve ANAP'ın Hareketçi takımından destek görüyordu.

Keçiören'de belediyeyi SHP kazanınca Hareketçiler'in yöntemlerine çok yakışan hadiseler oldu.

Melih Gökçek'in yakın adamları olarak bilinen bir takım memurlar seçimden hemen sonra İçişleri ve Millî Eğitim Bakanlığı kadrolarına aktarıldılar. Keçiören eski Belediye Başkanı Melih Gökçek de iki aşamalı bir formülle Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne getirildi.

NEDEN GÖKÇEK?

ANAP İktidardan seçim kaybetmiş eski bir belediye başkanına bir yerde kolayca iş bulabilirdi. Neden SHÇEK'in Genel Müdürlüğü tercih edildi?

Melih Gökçek sosyal hizmetler uzmanı mı? Daha önce benzer alanlarda üst düzey hizmetler yapmış mı?

Gökçek, getirildiği genel müdürlüğün hizmet alanında uzman değil, ama, ilkelere çok sıkı bağlı olduğu siyasette gerçekten uzman ve örgütçü.

Bakınız SHÇEK'de neler oldu?

Önce, Genel Müdür Yardımcısı olan bir hanımı bezdirip emekliye ayrılmasına neden oldular. Daha sonra daire başkanlarına sıra geldi. Operasyon şube müdürlerine, memurlara, yurtlardaki bakıcılara kadar indirildi.

Genel Müdür telkinle görevden çekemediklerini başka yerlere atamaya başladı. Altı ay içinde tüm daire başkanlarını, şube müdürlerini değiştirdi. Yüzden fazla memuru görevinden aldı.

Bunların yerine, Keçiören Belediyesi'nin eski memurları getirildi. Bir kısım kadrolar da seçim kaybetmiş ANAP'lı belediye başkanlarının adamlarıyla dolduruldu.

KADROLAŞMA

12 Eylül'den önce MSP ya da MHP'li bakanların başında bulunduğu kurum ve kuruluşlarda hizmet bir yana bırakılır, siyasî ideolojiye göre kadrolaşma hareketine girilirdi. Türk bürokrasisinde kangren böyle başlamıştı.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü bir hizmet ve uzmanlık kurumu olarak iyi yolda ilerlerken Gökçek'in genel müdür olmasından sonra birdenbire başka sulara yüzmeğe başladı.

Bugün artık SHÇEK'de hizmetten çok siyaset var. Kadrolaşma var. Örgütlenme var. Bu olayı bilenler, eski MSP ve MHP eğilimi bir zihniyetin adamlarının kadrolar işgal ettiğini söylüyorlar.

Takımdan olanlara yer bulmak için görevlerinden alınan çok sayıda personelin dramı bir yana, "sosyal hizmet" denilen devletin önemli bir işlevi etkinlik kazanabileceği bir aşamada bozuluyor.

İlim, uzmanlık, hoşgörü gidiyor, bunun yerine kadrolaşma, örgütlenme geliyor.

İlim denilen şey aslında uygarlıkla eşdeğerdir. Bir memleket ya ilimle idare edilir, ya zulümle.

Anadoludaki kargaşa döneminde Ali Efe'nin karşısına suçlu diye üç beş masum köylüyü çıkarmışlar.

- Efem bizi bunları asacağız.
- Kızanlar bizde ilim var mı?
- Yok Efem. Bizde ilim yok.
- İlim yoksa zulüm var olan, zulüm. Asın keratalan.

Keçiören'in eski Belediye Başkanı Melih Gökçek Ankara'nın ortasında yüzden fazla memuru buğday biçer gibi biçti, kimse'nin sesi çıkmadı. O sırada herkes yüksek politikalarla uğraşıyordu...

Sosyal Hizmet Uzmanı

sosyal hizmet uzmanları

derneğine üye ol

SOSYAL HİZMET

dergini yaşatmak için

BAĞIŞTA BULUN

Abone ve Üye olmak için:

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
Vakıflar Bankası Keçiören Şubesi 40-40010-3
Garanti Bankası Necatibey Şubesi 6200480-9

Yazışma Adresi:

S.H.U. Derneği Fezvi Çakmak 2. Sok. 31/19
Yenişehir/ANKARA